

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 166 (4166) | 1958 ч. октябрь 2, четверг | Өртээ 20 коп.

**Кыдат Улус Республиканың Даргазы
Кыдаттың Коммунист партиясынын
Төп Комитетинин Даргазы**

эш Мао Цзэ-дунга

**Улус төлээлекчилеринин Бүгү-кыдат Хуралынын
Доктаамал Комитетинин Даргазы**

эш Лю Шао-циге

**Кыдат Улус Республиканың Күрүне
Чөвүлелинин Премьери**

эш Чжоу Энб-лайга

Кыдат Улус Республиканың IX чыл ою-биле холбаштыр эргим өнүктүр силерге база силернин үнүүрүндө бүгү улуг кыдат улуска, Кыдаттың Коммунист партиясына болгаш КУР-нун чазаанга совет улустун, Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын болгаш чазаанга өмүнээзинден чүрөктин ханызыдан байыр чедирип тур бис.

Бо алдарлыг байырдалды бистиң чурттарывыстың акы-дуума улустары социалистг интернационализмниң ыдыктыг принциптеринге үндөйлөткенин эң-не шыңчы найырдалды, бүгү талалыг кады ажилдажылганың болгаш кайы-кайызын билчир чоруктуң харылааларының улам ынайгы хөгжүлдөзүн байдалында демдегеп турар-дыр.

Совет болгаш кыдат улустарынын аразында найырдал коймунизм дээш демиселге сорулгаларың чангыс эви-биле мөңгө шагда быжылгаттыңар. Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың коммунистг партияларының чайгышты чок сырыл каттыжышыкыны бистиң улустарывыстың нинти хөреэниң тиелээриниң идегелдиг магадаылы болуп турар. Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың удурут ажилдакчыларының чоокта чаа Пекинге болган журажымышыны кайгамчыктыг болушкун болган, амгы үениң эң чугула айтырылларының талазы-биле бистиң улустарывыстың үзел-бодаларының долу чангыс эптини ол журажымышкын бүгү делегейниң мурнунга база дагың чайыналдыр көргүскөн. Ол журажымышкын совет-кыдат найырдалды тиелеттирбес күжүн база дагың көргүскөн, бүгү чурттарның тайбынга ынакшылдыг улустары-биле кады тайбының хөреэ болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун камгалаар деп бистиң нянши шиптирлик чоруувусту болгаш белеңисти, агрессорларга ойтур шавышыкыны бээр деп шиптирлик чоруувусту көргүскөн.

Социалистг тургузушкунга кыдат улустун улуг чаагай чедишкенирин совет кижилер өөрүшкү болгаш чоргаарла-нышыкы-биле хайгааран турар. КУР-нун улус ажил-агыны чурттуң төөгүзүңгө көстүп көрбөөн көдүрүлүшкүндө турар. Социалистг тургузушкунга чыгыне шугуну амдыралга боттандырышсаң, кыдат улус алызындан кайгамчык улуг шурашкыны боттандырып, бодунуң төрөөн чуртун амгы үениң үлөтпүрлүг, амгы үениң көдээ ажил-агылыг, амгы үениң эртемшиг болгаш культурулг социалистг күчүлүг күрүнө болдуруп турар.

Кыдат улустун углакчы болгаш башкарыкчы күжү Кыдаттың алдарлыг Коммунистг партиясынын ажил-чорудулагызы-биле бо чедишкенин чарылас харылаалыг, Марксисци-лениничи теорияны удуртуула болдуруп база ону бодунуң чурт-тунуң тодаргай байдалдарына таарыштыр чогаалдыкы хөг-жүтүшүш, ревиизионичи хаждышыкынарга удур марксиз-менизмниң арыг-сылыг чоруу дээш шиптирлик демиселди чорутушсаң, Кыдаттың Коммунистг партиясы силернин чур-тунарга социализмниң долу тиелелгези дээш демиселче бүгү улусту көдүрүп үндүргөн.

Социалистг тургузушкунга, улуг кыдат күрүнениң күчү-шөдалын быжылгаларыңа чаа-чаа улуг чедишкенингерлиг болдуруарны эргим өнүктүр силерге база силернин үнүүрүндө бүгү улуг кыдат улуска күзеп тур бис.

Кыдат Улус Республика делгерези!
Кыдаттың Коммунистг партиясы болгаш КУР-нун чазаа делгерези!
Маадырлыг кыдат улуска акы-дуцманың байыры!
Совет болгаш кыдат улустарының аразында мөңгө болгаш бузулбас найырдал делгерези!

**Совет Эвилелиниң
Коммунистг партиясының
Төп комитетинин Бирги
секретары, ССР Эвилелиниң ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң
Министрлер Чөвүлелинин Президиумунун Даргазы
Даргазы Н. ХРУЩЕВ. К. ВОРОШИЛОВ.**
Москва, Кремль,
1958 чылдың сентябрь 30.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошиловтун Афганистанче чорупканы

Афганистаның хааны дээрте Мухаммед Захир Шахтың чаазаның буугаар ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы Б. Е. Ворошилов сентябрьның 30-дө Афганистанга чаагай сөткөлдүг аян чоруу-биле чорупкан.

Б. Е. Ворошиловтун Афганистанче чоруушкунун ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Националдар Сөвединиң дашткы херектер талазы-биле комиссиясының даргазы Н. А. Мухатдинов, ССРЭ-ниң Дашткы херектер министриниң ораакчызы Н. П. Фирюбин, Тажик Эргемдешер академиясының президентизи, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутатзы С. У. Умаров, ССРЭ-ниң Булутура мина-стотиниң ораакчызы Н. П. Даянлов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң дашткы экономикаг харылаалар талазы-биле Бүгүне комитетиниң

кежигүтү Д. Д. Дегтарь болгаш өскөдөр-дээ үлөп чоруур.
ССРЭ-ниң бүгүне тузтары-биле шиметинген Визуово аэродромунга Б. Е. Ворошиловтун болгаш ону үлөп чоруур кижилерини эштер А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. И. Бирюченко, М. А. Сулов, Е. А. Фурцева, А. Н. Косыгин, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун делгизүүчүлери, министрлер, хөй-нянчи органдыкчыларының удурутчулары, Москваың ажилчы чонна-рының төлээлекчилери, дипломат-тыг корпустуң кежигүнери үдөө-нөр.

(СӨТА).

Төрөөн чуртка 5 миллион пуд тараанос бээр дээш!

ТАҢДЫ РАЙОНДА

Бай-хаакчыларның салышкыны

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясының ээлчег чок XII съездинде белес кылдыр плазды азыр күрүнөгө тараа дуураарының база садарының талазы-биле ады-ган хулаазыны 1958 чылдың ок-тябрь 10-га чедир бүгүн күүседир, тарааның бастырылганын эң кыса хуусада доозары дээш районунуң колхозчуларының, механизаторла-рының болгаш совхозтаарының ажилчыларының шудуру демисел-инге Бай-Хаактың ажилчы чон-нары идепкейлиг дуулажым, тараа дээш демиселге боттуг салышкыны кирип турарлар.

Бай-Хаакта тараа хүдээп алыр чөр бо чылдын 7 муң тонна ажыг тарааны хүдээп алган. Колхозтар-

дан, совхозтардан келген тарааны дүжүрүңгө, кургадырыңа, арыг-лаарыңа болгаш сактаарга апа-рып ууруңга Бай-хаакчылар шеф чүрүмүн буугаар мурнакчы киржи-п келген. Район төвүндө төп тараа белеткелчинин черинге шөфтээр гра-фити бүдүрүлгө болгаш албан, ор-ганизация чөраарының түс-түс аайы-биле чогааткан, ону Бай-Хаактың чурттакчылары үшейи күүседип, белетке пунктүзүнүң соксаал чок ажилдары хандырып турар.

Ылаңгыя, район төвүнүң чурт-такчылары эштер Григоренко (рай-архив черинде), Подмишев (ДОСААФ райкомунда), Андреева (район би-блиотекасында) олар Төрөөн чуртка

төп тараа дээш демиселге өң мур-накчы киржип турарлар. Ол шыкаш Бай-Хаак МТС-тин, ажаалда касса-зының болгаш ыяш ажил-агыгй че-риниң коллективтери шеф ажилчы-га база идепкейлиг киржип келген-нөр.

Тараа арыглар машинаның баш-карыкчызы эш Михайловтун ак-сеткидиг ажилдап, техниканы бич-чи-дээ урелишкени чокка белкиг бүдүрүктүг ажилдадып турарын демдегээр херек. СӨЭП-нин XII съездинде төлөптүг ужуражыр дээш районнуң тараажыларының патриоттуг түлээлгезиниң күүсе-ленинге бай-хаакчылар моон сон-гаар-дээ боттуг салышкынын кил-дерлер.

М. ЛАЩЕВ.

Сыпта тараа чок болгуче чедир ажилдаар мен

Бодум коллективим мурундан Каа-Хем районун «Октябрь 30 чымы» колхозунуң дүжүт ажаап алышкынынга дуулажым келген мен. Ажаап алышкынын эгелен-ден бо хүнге чедир «А3-51» ма-шина-биле комбайндан шаңче тараа сөөртүп келдим. Мында чунар ба-жың бар болгаш аш-чөм кады-мылгазы өки. Бо аразында Ызылче чангыс-дээ чынаан мен.

Колхозтун шаңынан эң ыраа 15 километрден бээр черлерде комбайнарның бастырган тарааларын сөөгүгү келгениниң иштинде мөөн бургуу-биле комбайн чангыс ша-дда чедир алаа турар тараалга турбаан. Бо аразында 170 тонна тарааны сөөрткөн мен.

М. АНАШКИН.

КП-ниң область эргелелиниң чөвөчүзүм.

ЧОЛААЧЫЛАРНЫҢ СӨЗҮ

Областың тараажыларының өс-түргени чаагай дүжүттү чогуур хуусааында ажаап алырыңга дуу-лажыры-биле Минусинск АТБ-зын-дан алаан хөй автомашиналар кел-ген. Колхозтарда ажилдап турар автомашиналарның ажилы хүн-бу-ру кынаары аптыг болуун дээш оларны түс-түс маршалар аайы-биле колонналарга үзүп тургускан. Таң-ды районунуң колхозтарында «ЗПС-150» маркылы 25 автомашиналар-ның колонназы (начальниги эш Рысаев) келген болгаш, чаа дүжү-түң тарааны комбайндан шаң-чаржа, колхозтардан күрүнө шы-лаачыларының сөөртүргөни рай-онунуң көдээ ажил-агыгй эргелдеринге улуг дузаны көргүзүп турарлар.

Ажаап алышкыныга дуулажым келген Минусинск АТБ-зының чо-лаачыларының кызылмай кыш-ажымы районунуң кайы-дээ колхо-зувуг кежигүнери маалпа, оларга өөрүп четиргенин илеретип турар-лар. «Ястер» колонназының чола-

ачыларында ээлчегиниң дүртүгүндө ажил нормазы күүсетпес кижичи чок болуп турар. «Совет Россия», «Тил-делге» колхозтарда тараа сөөрттү-пүр чөлаачылардан эштер Гри-шенко, Г. Гуляев, Емельянов, Войда, Глазырин оларны ажилы колхо-чулар кончүг мактап турарлар. Оларның кайызы-дээ хүнде тараа сөөрттүр нормалы бүдүн чартык хуудан кудулаптың турарлар. «Ы-зыл партизан» колхозта ажилда-п турар ол-ла колонназың чөлаачы-зы эш Рычков мобилизацияга өскө ор-ганизациялардан келген чөлаа-чылардан болгаш колхозтуң чо-лаачыларынан өң эли көр-гүдүрүлгө болуп, артыл баштар-чериң чөлаачылар аразында шип-тир кызыл туучугаың быжым-биле түдүп турар. Мурнакчы чөлаа-чының «КЮ-63-85» дугаарлыг ми-шиназынга комбайндан шаңче тараа сөөрттүр черлерге болгаш кол-хоз сууру-биле Бай-Хаактың тараа хүдээп алыр пунктүзүнүң аразында болгаш чөк-ла таваржып буу-р.

Колонназың начальниги эш Ры-

сак-биле механик эш Корнеев олар автомашиналарың үзүткө чөк ажилдарың хандырып турарлар. Колоннада үрелген машиналарга ду-за көргүдүр тускай машина болгаш автомашиналарга хергелээр чамдык артык кесектер бүрүн бар. Ынча-ган шаң улуг өвөс урелишкенириң дариы сөптөп турар.

Октябрьның социалистг улуг ре-волюциясының 41 чыл өмүгү бол-гаш СӨЭП-ниң ээлчег чок XII съездинде белес кылдыр адынган белкиг түлээлгезин Минусинск АТБ-зының чөлаачылары районунуң бүгү ажилчы чоннары-биле бир ап-сеткидиг дөтөп, ажаап алыш-кыны чогуур хуусааында доозар дээш чөлаачы бургуу хүнүңгө нор-мазын бүдүн чартык хуудан куду-латпас деп түлээлгези алган.

Бүгүңгө тараа дуулажымын үзүткө чөк чорударыңа бистиң та-лаыстан калдыг-дээ садаашкын болбас дээш быжыг сөзүңгө чөлаа-чылар эе болуп турарлар.

Азия болгаш Африка чурттарнык чогаалчыларының конференциясына уткуштур

Чогаалчылар амдыралында улуг болушкун

Бо чылдын X айың 7 хүнүндө Узбек ССР-ниң найыспалы Ташкентке Азия болгаш Африка дигтериниң чогаалчыларының хуралы ажыгты-нар. Ол болза депшигелгелг чогаалчыларының өөрүшкүлүг байыры. Ук ху-ралдык болуур дынааш, бистиң областың чогаалчылары болгаш араг чоннары ол болуушкуну өөрүшкүлүг хүдээп ап, ону чогаалчыларының амдыралында улуг болуушкун деп санаан.

Азия болгаш Африка дигтериниң чогаалчылары чангыс черге чыгып, сонуураан айтырыларыңа чуугаалажып, бот-боттарының үлөгер дүжүл-газын алыры-биле журажыр деп турарын алгаш көөргө улустар ара-зында, оларны социал тургузуу калдыг-дээ болза, найырдалдып чуртал-боуур деп чүвениң база бир маргылаа чок демдээ болур.

Ук конференцияга Азия болгаш Африка дигтерден келир чогаалчы-ларының дөтөриг ширээге олуруп алгаш, кижичи төрөлөгениниң эң чаагай күзөң болур тайбың дугайында чуугаалажышыкына Тываның араг чоннарының мурундан олурурун бодоп келгениме магалыг чаагай-дыр. Аңаа баргаш, Тываның араг чоннарының революция мурунда хилин-чек чөваланыг чөрааны болгаш ам Улуг Октябрьниң, бүгү совет улустар-ының ачызы-биле аас-кежиктиг чурттал турарын чуугаалап бээр мен. Ол дугайында чуугаалаар түве кайы хөй. Ол ий эңи демейлээр-дээ ар-гажок, 1930 чылга чедир тываар шуптузу бодунуң дымлыңы ырыңга бижичи чок турган, өртөм-биле деп чүве таныас, бижич билер кижилер-нин хуузу чангыс-ла, бижич билестер—89 хуу турган. Ам Тыва Авто-номнуг областа бижич билес кижилер чок болган, школачы уруулар чеди чыл өрөдөлгези-биле бүрүн хаара туттуңган. Тывалар чоокка че-дир бидаргай, көшүң ажилдыг чөрааш, соокка доңуп, аш-чутка азыл, хилинчекти кызгаар чок көрүп турганын кым билес боор. Ам тывалар-ның амдыралы шупт-ла чаартыңган, көшүң чорукту сууржун-биле, чад-ды өгөлери чуртлага бажынар-биле солаан. Бо байдалды тодаргайлаа-ры-биле бир чикестен ап көрө-лө.

Мындаа чак Овур районуң «Торгалмы» колхозуна чөрааш, ол кол-хозтун төөгүзүн өөредим. Ук колхозтун ам турар төвүндө 1949 чылда кожа садимың ийи-үш бажынары турган. Ам ол суур дорт узун дур-гаар, он ажыг доора кудумчуларлыг, 316 бажынардан бүткөн хоорай-гыш болган. Ук хоорайгышта 250 олууттуг клуб туттуңган, он орун-пучта харылаа килдизи, уруулар сады болгаш эсизин ажыгтыңган. Он ангыда электростанция, бус-биле эиздер чунар бажың бар. колхозтуң чөменир бажыны болгаш көдээ магазиниң ажилды алган. Ук колхоз 9 автомашиналыг, ыяш дилер рамаалыг, 39 муң баш малдыг. Дыка хөй өгөлери кезээш көөргө, тываларның амдыралының чаартыңганын кижичи кайгаар! Чөлаачы Чымбынни чурттаар бажыңга кирдиңиз: үш демир орунуг, оң кырын сырпы каан чоорганнар-биле шыпкан, куш дүгүндө дыгаан сырткылар, сонгазы ийи кат болгаш ону тил-биле каалган, шалазы дозулуг, бажының халага, сонгазын ногаан будук-биле чаап ал-гы, тууйбудан кылган плиталыг. Өрөөлдин кыдыгыларында каш саныг аштыра-чөмөдөөннөр чып үндүргөн, даараныр машиналыг, ырлар хаар-жыктыг, тон азар тускай черлиг болгаш оон-дээ өскө. Башкы Мартыны-ны, көдээ Совет даргазы Кончүктуң, колхозчулар Донгак Тараачыны, Аңайбаның, Монгуш Кошкаар-оолдун болгаш база ол шыкаш өскө-дээ колхозчуларың байдалы база-ла мылгы.

Тываның кайы-дээ черлеринде—Тожауда, Бай-Тайгада, Эрзинде, Тесте, Мөңгүн-Тайгада, Тере-Хөлдө араг синиң амдыралы база ол шыкаш. Оон ачы-хавымыз, бистиң Коммунистг партиясының Лениниң на-ционал политикасында, бистиң Төрөөн чуртувустуң бүгү чоңунуң үзүлбес найырдалды, бот-бодунга көргүзүп турар акы-дуума дуулажымчыла. Ол бүгүдөн өнүктүрм Азия, Африканың чогаалчыларыңа айтылган бөзөмиң дөсөйүп тур мен.

Делегейниң бүдүн кижилери дайыңа удуур. Оң учурунда ону бол-дурбас дээш бүгү хемчеглерин ал, дайың кысыкчыларыңың аспаан че-дишкениң боой түдүп турар. Ташкент хоорайга ажиттыңан Азия болгаш Африка дигтериниң чогаалчыларының хуралы тайбыны камгалаар, он кысыкчыларыңа чылча харым бөзөринге чаагай ролду ойнар дээржи-ге ханымы-биле идегээр бис.

Ол хуралга бистиң Россия Федерациясындан он беш чогаалчылар баар. Оларны-биле кады базар деп аас-кежик менээ таварышыкыңга өөрүп тур-мен. Октябрьниң социалистг Улуг революциясының ачызында хостуг, аас-кежиктиг, социалистг чуртталгалыг болган Тываның араг массалары-нын мурундан ук хуралга иңг байыры бо чүдүлү дамчыштыр чедирип тур мен.

В. И. Лениниң өрөдөлиңгө даңгылап, партияның XX съездин улустар-ың аразыңа найырдалды тургузууп, быжылгаларың дугайында төөгү-дүг айтырыларын үндүргөн. Бистиң совет чогаалчыларың ол сорулган күүседир-биле кара-кызыла ажилдап келгениңиң база бир бузурелдиг барымдаазы болза ам Ташкентке булар Азия болгаш Африканың чогаал-чыларың хуралы болур. Ук хуралдын ажилы чедишкениң болууру күзөвшиан, кылган ажилыңар бүдүңгүр, салган сорулгалар күүс-тениңгир болуун деп Араадын эргим өнүктүр.

Азия болгаш Африка дигтериниң чогаалчыларының Ташкентте хура-лымы төлөөн, чогаалчы С. ТОКА.

Ийи улуг дигтерниң төлээлекчилери чыгыр

Азия болгаш Африка чурттарнык чогаалчыларының октябрь 7-дө ажиттыңан конференциясының эм-белеме демдээде мында деп бижээн: «Оске ва Африка мамлакатлары Эвучиларының конференциясы. Ташкент. 1958» (Азия болгаш Африка чурттарнык чогаалчыларының кон-ференциясы. Ташкент. 1958). Узбек-тик бижээн бо сөстөр болза Азия болгаш Африка чурттарнык чогаал-чыларының конференциясы Совет Эвилелиниң чекетелип турар рес-публикаларының бирээзи—Узбек ССР-ниң найыспалы Ташкентке бо-лурун херечилеп турар.

Бо конференцияны чымдырлар деп чаагай сектидиг төртүттүң келге-ниң төөгүзүңга дугайың «Совет-ская Россия» солдуга совет чогаал-чы Константин Симоновтун бижээ-ни:

«Азия болгаш Африка чурттары-ның чогаалчыларының Октябрь 7-дө Ташкентке ажиттыңан конфе-ренциясына белеткелдин дугайың ча-гаалаарда, оң төөгүздөн эгелээр херек. Ийи чыл мурунда Делге Азия чурттарының чогаалчылары-ның конференциясы төртүттүңгө ажил-херекти бо конференция үргү-дүчүлээр.

Дараазында конференцияны Таш-кентке чорудар деп совет төлээр-ни мурундан узбек шүлүкчү Зуль-фия чогаалчыларың чаалаан. Ол са-нал кайы хире чангыс эң-сеткил-дө чүдүлдүгүнүп хүдээп алдыңганың, төлээрлерни арынары кайы хире өөрүшкүлүг болганын көргөн мен.

Азия болгаш Африка чурттарының сагыш-сеткил каттыштырылызыңың Кайрге болган конференциясы бол-за, Ташкентке чүгүле Азия чогаал-чыларының конференциясы эрти-рер эвес, харың база аңаа Африка-ның чогаалчыларың чалвар деп шиптирлээр.

Конференцияның чымдырлар тала-зы-биле белеткек комитеди бодунуң ажилын август 25-те Ташкентке эг-лээр. Ол комитеттиң составында он чурттарнык чогаалчыларының тө-лээлекчилери киржип турар.

Белеткек комитеди ам болур кон-ференция-биле холбашкан элэң каш айтырыларың шиптирлээр. Ол ко-

митет конференцияга чуугаалажыр айтырыларың чогаалды кылган. Конференцияның пленарлыг хура-лында мындай айтырыларың чууга-лажыр:

1. Азиянык болгаш Африканык язы-буру чурттарында литература-дык болгаш культураны хөгжүлдө-лөүгү база кижичи төрөлөгениниң деп-шигелгези, национал хамаарышпас чо-руу дээш демиселге, колхозизмге удур хосталга болгаш бугу делегей-ге тайбың дээш демиселге оларнык ролдо.

2. Азиянык болгаш Африканык улустарының культура болгаш Ба-ның чүктүң культуразы-биле оң харылаазы.

Он алгыда секциялар хуралда-рыңа элэң каш айтырыларың чу-гаалажыр. Аңаа мындай айтырылар кирер—уруулар литературының проблемазы, шип чогаалының хөг-жүлдөү, литературага херэженир-лик салышыкың, литература-биле радиоула, киноу болгаш театрына харылаазы, ол шыкаш Азия болгаш Африка чогаалчыларының найыр-далыг ужуражып харылажырың кал-бартыры.

Конференцияга Азиянык болгаш Африканык 50 ажыг чурттарындан 170 ажыг чогаалчылар киржир. Кон-ференцияга эң хөй төлээр чорудар чуртар (Совет Эвилелининде алгы-дур): Индия—30 кижичи, Кыдат Улус Республика—25 кижичи, Каттышкын араб республика—8—10 кижичи чорудар. Оон ыяш Афганистан, Япония, Бирма, Камерун, Вьетнам, Индонезия, Ирак, Йемен, Моол, Корея, Пакистан, Судан, Эфиопия, Таяланд, Ганы, Нигерия, Мурнуу-Африка Эви-лели, Ангола, Тунис болгаш оон-дээ өскө чурттарнык чогаалчыларының төлээлери келир.

Совет төлээрлерни составыңа тос эвилелдешкен республикаларың — Узбекстаның, Казакстаның, Таджикстаның, Туркменияның, Кыргыстың, Грузияның, Арменияның, Азербайджаның, Россия Федерациясының чогаалчылары кирер. Чурт девискээриңа үштүң ийи кезин Азияда болуп турар Россия Феде-рациясының 15 төлээрлери конфе-ренцияга киржир. Оларны аразында: орус чогаалчы Николай Тихонов, татар Гумер Баширов, авар Расул

Тыва областың Төрөөн чуртка бөөр дөң 5 миллион пуд тарааныңга Каа-Хемчилер улуг үлүгүн кил-рип, 1 миллион 280 муң пуд тара-аны күрүнөгө дуулаар болгаш са-дар күлээлгени ап, областың көдээ ажил-агыгының бүгү ажилдакчы-ларына кийгырыг үндүргөн. Ол кийгырыга адынган түлээлгени күүседиринге бүгү күжү-биле кир-жир мен. Бир эвес бо колхозтуң та-раазы доосту берсе-дээ, өскө кайы колхозта ажаалтынмаан тараа ту-рар болду, ынаар барып ажилдап, сыпта тараа шутт чок болгуче че-дир ажилдаар мен.

М. АНАШКИН.

КП-ниң область эргелелиниң чөвөчүзүм.

Дүрген ажаап алыры негеттинип турар

Биң-Хем районун «СЭЭП XX съезди» колхозунда дүжүт ажаап алышкының кончүт оожум чоруп турар. МТС-тиң боду чоруур 2 ком-байнары үгүлүчү үрелип келген, эртен 11 шактан эгелен, арайткан ажилдаш, кезээ өртө-дө ажилың соксадып турар. Ындыг тавары-галар хөй улук болган. Ынчаган ажаап алышкыны күш четимейдэ, Чөрдө чингэ-тараа өвирөөш чы-дылган. Ол кестимейн турар. Ка-

ра-Хаакта шаңың ажилы өки тур-густунаан. «ОСМ-3 у» деп тараа арыглар машина хүнде чүгүлэ 3—4 тонна тарааны арылган турар. Ол машинаны өки ажилдап бир техник-машинист кижичи чок. Ынча-ган оң өвүр чоруу үгүлүчү бо-луп турар. Шаңда 11 тонна арабай, 30 тонна кызыл-тас арылган күш четимейн болгаш ийи эгелөөн. Га-рааны үрелириден шаңыңың ка-гаалары чуугаа. Сыпта тараалары дүрген-не кезер херек.

ОБЛАСТЫҢ РАЙОННАРЫНДА ТАРАА САДЫП АЛЫШКЫНЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА МЕДЭЭ

Районнар	Колхозтар</
----------	-------------

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Коммунистерниң чөптүг негелделери

Тес-Хем районун «Ах-Эрик» ке- де айма-агыл артелинди парти- организацианын өчөт-сонгула- лыг хуралына партиорганизаци- нын үчүдүн коммунистер шүптү- зу киришкен.

Хурал бедик идеялыг денемге өрткөн. Сөөлү өчөт-сонгуламы хуралга коммунистерниң берген са- малдарын амыдыралга боттандыр- галы-биле партияро өзөн аки амылаанын бо хурал демделген.

Партиорганизация ай санмыа планниң амыдал турар. Партия туралары тургалуу боулу берген болгаш оларга колхозчу амыдырал- дың чутула айтырылганын чута- лажып турган. Колхозчу экономика- нын көжүдөр дөш демисеке коммунистер өң-не идеялыг кар- жин, чөп ортузунга организациа- нын чөптүгү чөптүгү бергенер.

маалдык баш саны өртүренин кү- рүне планниң бүтү чүтүрөн амы- биле ажыра күтүскөн. Оң иштинде хойну—108, мыкыстыг боу ма- лды—102, тевиңи—128 хуу күт- сеттинген. Колхоз дүк бүтүренин планниң база-ла ажыра күтүскөн. Инектерден сүт саалзанынч хем- чөөлн дүк өскөн. Мычтанам ар- тель күрүнеге сазар өйтүн, дүтүн, сүтүн планнарын чөптүгү үстүнө күтүскөн. Коммунистерниң өчөт- сонгуламы хурал өске-даа че- лишкенини демделген.

Хуралга болган саналдар болгаш шүтүмчүлөрдөр партиорганизаци- нын, мылаңгы оң бооруна амы- лында бар турган четистерниң үчү- каарынча утканган. Партияро ком- мунистерге берген партижи даала- ларын күтүскөндөрү аки амы- вайн, бо талазы-биле тусту-то- ку коммунистер негелдени күтүскөн- бейн турарын санал бергенер шү-

гүчүлөң. Агитация ажылы кампа- ния хейирлиг чөптүгү турар. Мылаңгы малчынар ортузунга тайлыбыр массалык ажыларын чорудары сөөлү үстө дүк кошкай берген. Нарында болгаш Шара-Нурда мал- чынарга оларынч чыгышан со- луунары белин барбайн турар. Пар- тияро коммунист Тугар-оолду хөвү бригаданын амыктып, тараажы- лар ортузунга агитация ажылын чорударын даалган турган. Эп Тугар- оол оң даалганы күтүскөн, ха- рын боу арагалан, чүрү үстө, ажыла үмөйи турганы илерген. Шах мындыг четистер-биле шы- ныг демисежарин партиярола ком- мунистер негел турганар.

Колхозта комсомол организаци- нынч ажылын партияро аки ууртпайн турарын хурал бургу- шан көргөн.

Ч. ООРЖАН.

Чурунта: Сымтыг-Хемниң мыш ажы-агый чериниң иш көмөчүн Кош Чабрек мий кезер норманын эчегде бүдүн чартык кылдыр күт- сөдүп турар. Партиянын XXI съез- динде алдар кылдыр мыш белек- белинче темпийн кудулаткан бол- гон бидишен күтүскөн алган.

Фото В. Лутковтуу.

Фельдшер Анна Мөңгө

Танды районун «Совет Россия» колхозта эмнеге салыбарынч өр- гөлдөңи он Анна Мөңгө боудун кү- дүлөгөнн ая-сетилди күтүскөн турар. Эмнеге шүтүмүңа ол 20 чыл ажыра амыдаан.

Коммунист Мөңгө боудун тус- кай өртемине мержезилди, прак- тика талазы-биле дүрүлөгөн бол- гаш эмнеге черинге келген киж- илерге өздөк, дынчангы, сатыш чо- вангыр.

Колхозчу Топ, Баскал, Артым- Узун фермаларына бо-ла чеде бөрү, баяз каларчыларын чурттан турар черинге негел санмыа чеде. Кол- хоочуларынч башчыларына бар- ганда яны-бүтү аарыларга ууур баш буртуугаар кампаанынчын, араан бола эмнегиринч, сатыш- тынанынч аргалары болганчөк- ла чуталап бөрү.

Эп Мөңгөнни мындыг ажылы дөш, колхозчулар ону хүндүлө- рдөр.

М. ЧООДУ.

Тудугжуларда

Бай-Тайга районун «Мурнакчы» колхозунд тудуг бригаданы бо чылдык планынч кирген тудугла- рын доскан. Харын-даа шандан дашпаар тараа кургалыр бир сү- шилканын тудуун кылганаар. Бри- гададан 6 бизанчыларын кышта- ларга кажаалар кылдыр-биле үскөн турган. Олар мыкын узур пешп турган, 1500 баш шөөр мал кирер 5 кажааны туткан.

Тудугчулар мал чөптүнч белек- келинге база идеялыг киришкен- нер. Олар 50 тонна ситенин пешп белеккөн болгаш 20 гектар көк су- ланын пешп саравтаган.

Н. ЛОПСАҢ.

ПЛАНЫН КУУСЕДИР

Току районун «Май бири» ке- де ажы-агый артелинди № 2 сүт-бараан ферманынч кадрочы- лары суй болгаш анык инектер- чиниң чыгы оларын эки организаци- таан. Суйай болгаш анык инектер- ни ийи кудан кылдыр үскөн, чай дүртүзүндө он ийи катан олар со- лул көжүргөн. Оң түңнелинде инектерниң денгидеси дүк экп, чангыс-даа чидириг чөк болган.

Ферма 148 төрүтү инектен 129 бызаа алган. Бачен биле Кулакчы олар 27 инекти бызааларын бүрүн камтаан алганар. Фермада сүт саалзаны багыт өскөн. Бо ажы-агый чыгында сар инектен-не 1171 кг сүт сарын фермага планнаттынган болза, ам 970 кг сагынган.

Саначыларда сүт-саалзанынч талазы-биле бедик көргүзүлгүлөр хей. 14 инек сап турар Долгар инектен-не 1114 кг, Чашпак—1081 кг сүт сагынган. Бир өскөн

саанчы буртуу сар инектен-не 199 кг сүтү чык төңчүлөгө чөдир саап алды болза, ферма планын күтүскөн турар. Ферманынч саначыла- рында ону боттандырар ара бар. Аутель баштаар чери, көжүлү малчынар амы үстө кажааларын кышга ууур белеккөрүнчө кол ки- чөөнгейи салын турар. Эртн ка- жааларынч сөптөлгөн ам барык доодалган. № 2 сүт-бараан ферма- мында чаа тудуу турар механизаци- таттынар кажаанынч тудуун октябрь айнык баштайгы он конунда дөрү- зүп, ажылакта кириер. Бо кажа- нынч ажылакта кириер апка-сон- да кышын үстө маалык ажаалдык өңкири болгаш сүт саалзаны ууур кудулаас.

Колхоз мал чөптүнч белеккө- лөнү планын күтүскөн. № 2 ферма- нынч ажылакчылары малга абыш- шидиг чөптн белеккөн алган.

В. ХУГБЕК.

Автолавна садыгжызы

Барымы-Хемтик райпоунун ажылачы Сергей Семенович Криу- ненко садылаар автолавна чө- лаачылыгынан, районунч колхозча- рынын хөвү бригадаларына, мал ажылынын фермаларына яны-бүтү барааннарын боу садылаан тур- гары довар өскөн бөрт.

Садыгжы-чөлаачы Криуненко ба- раан саарылганынч планын ай са- мында хуусаа бетине күтүскөнү анык чачыл болган. Кажаан о бир участка садылап турганда чөп хей-хөй-биле чыгыш келгире барааннарынч сонуградын-биле садылап турар. Ол садын амыкы- ларынч негелдеринч сатыш чо- вангыр. Оларынч чыгыш дептер-

тиг көргүтүп турда «Американы чөптөн, өртөр бис» (кажи бүрү- зүңгө ошаштыр эйт, сүт болган саржа бүдүр талазы-биле) деп аттыг жокумакты И. Соловьеванын күтүскөнү көргүчүлөр онза со- нуурган. Бөндөртүнч номерлеринч хөйнуң, ийи-чангыс кажиринч ыраары, таңдылар, чөпчөнчүлөр болгаш өскө-даа яны-бүтү чүдүлөр бар.

Н. ОНДАР.

Дүжүт ажаакчыларына

Бая-Хем районунч төвү—Сарыг- Септин Култура башчынынч ажылакчыларынч концерт белеккөн алган, районунч колхозтарынч дүжүт ажаакчыларынынч амы- даан турар механизаторларга, кол- хоочуларга, Кызыл хоорайдан, район төвүндө ажаакчылыгына кир- жири дөш кыда чеде бергенгерге көргүзүп чөптү турарлар.

Ук бригада мылаңгы Ленин ат- тыг колхозка чеде берген, кон- пер-

Ферма кышма эки белеккөнген

Танды районун «Совет Россия» колхозунун Баскалда инек ферма- нынч ажылакчылары кышма ууур ферманынч кажааларын эки сөптөлгөн- нер. Мал кажааларынч сөптөлгөн бүрүн доодалган. Бо чылын мын 4 чаа чуртталга башчылары, күбү болгаш өгө шкөланниң тудугларын кылган болгаш амылакта кириер. Баскал ферманынч бо чылын 200 амык баш бөдө маалы болгаш 119 бызаанынч сөптөлгөн амыла. Бы- зааларынч инектерге тедештирип турары чып маалдарынч өздөстөгө таарычылгы болган.

Ферманынч ажылакчылары бо чылын план бугулар 170 тонна си- генинч белеккөр турган, 258 тон- намы саравтаан болгаш 300 тонна селосту сагынган.

Мал кыштагалдыкчынынч үстө- гөрдиг чөптүр дөш ферманынч ажылакчылары ситен белеккөнү уламчылап турарлар.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

Хөвү турлагларында лекциялар

Хөвү турлагларында эки таарыш- тыр тургускан масса-политиктиг ажал тараа дөш демисеке чөптн- чиниң чөртүрүмүңа ууур ийи бо- луу турар. СЭКП Би-Хем райкоу дүжүт ажаакчылыгынынч үстө колхозторго болгаш «Бөк» совхозче лекторлары болгаш иштө- келчилери чөртүрүп турган. Олар СЭКП Төп Комитетиниң ийи бо- лгаш сентябрь Плануларынч шиттирлеринч районунч тараажы- ларына кажаа-биле таарыштырып турганар.

СЭКП райкомунч секретары эп Савкин, райкомунч кидис өргөлек- чиниң эп Тиниңей, райвоенком эп Русак, башкылар Кош Эртине, Кара- оол, Селина, колхозтар даргалары Бювоненко, Дежнев оларынч лек- цияларын хөвүларынч ажал-ишти- лери ууур сонуграл-биле дынчан турарлар.

«Некра» колхозунч даргазы П. А. Дежнев чөптө чаа «Бүтү дөлетег байдалынч дугайлы», «Бракмы Чөпчүкө байдалынч дугайлы» лекцияларынч шаңнара, бригадалар- га амылап турар колхозчуларга көчкөн.

Л. НИКИТИН.

Школага өөрөдигениң бедик шынары чөптүгү

Чаа-Хөл районун Чаа-Хөл орту- мак шкөланниң партиа организаци- нынч өчөт-сонгуламы хуралы шкөлага өөрөдиге-кижиңидеге- лиг ажыларын улам өңкириңинч айтырылганынч кичөөнтей саг- ган.

Эртвен 1957—1958 өөрөдиге чыдарында ол шкөланниң башчы- лары—Уйнуң, Ондар, Кызыл-оол, Белепаншова, Мартынова олар- ның класстары өөрөдиге шына- рын 100 хуу күтүскөнүн чөптн ал- ган. Шах мындыг бедик түңнө ол башчыларынч башкылаашында мержезилгенинч база оларынч клас- старында класстан дашпаар өөрөдиге- кижидегелиг ажыларынч аки туртугустанганынч амыла чадап

алдыганын хурал демделген. Мычтанга-даа шкөла ийитиңи-биле өөрөдиге шынарынч чүгө 80 хуу күтүскөн. Мылаңгы арифметика, төрөөн дүк, өрсү дүк өртөмөңгө багай демделер хей болган. Чам- лы башкылар кичөөлдерин белеккө чөккө, чангыс шынарыг арти- рип турарын, класстан дашпаар кижидегелиг ажыларынч чөртү- пайн турарын коммунистер чөптүгү шүтүмчүлөңнөр. Эртвен өөрөдиге чыгында 107 өөрөңкичлер күрүне чыдарыламынча турган. Оларынч ийитинч 39 өөрөңкичлер багай өөрөңки, шынарында класстарга ийитиңи шылаан. Интернат кижидегелиг ажыла өңкириңнөр. Чангыс өөрөдиге чылынч дүртү-

зүндө интернат өргөлекчизинге 3—4 кижиде даалганы амыдаан.

Шкөлада комсомол, пионер орга- низациаларынч амылаңга парти- жиниң ууруттуга өңкириңнөр. 67 комсомолчулардан 18 кижиде багай өөрөңки, ол-ла класстарында багай калганын. Узут көкөткэй Охотни- кова оң күдүлөгөнн багай күтүскөн келген. Өөрөдиге чыгынынч төңчүлөгө чөдир 12 өөрөңкичлер шкөланниң кагаш чөртүкөн. Мындыг четистерниң чаа өөрөдиге чыгында боудурызынч, шкөлага культу- ра-массалыг болгаш класстан дашпаар кижидегелиг ажыларынч өңкириңинч практиктиг хем- чөглери коммунистер ол хурал- га санаданнар.

В. ДОРЖУ.

Ол организациянынч ажылын сегитсе чогуур

Эрзин районун «Мөрөн» колхозуна комсомолчулар болгаш аныктары колхоз бугурулуңине ууур күш болуп кирип турар. Олар- нын аразында хүдөңгөн ажыларынч чөптн кириңинч күтүскөн келген. Мур- накчылар хой. Комсомолчу саначы- лар Алдын-кыс, Шык-Саар олар боттарынга бажылаан инек бүрү- зүндөн 1000 литр сүтү саап алдын хүдөңгөн. Бо чылдык сентябрь 1-ге чөдир 602—650 литр сүтү саап, социалист хүдөңгөлөрүн күтүскөн- дөр шиттирип амылап турарлар.

Куктурузунч бедик дүжүдүн өсү- ренинч талазы-биле комсомолчу- аныктарынч Карыма баштаккан эвенозу бо чылын багай өскөн амы- даннар. Колхоз куктуруздан бедик дүжүтүр бир-ле дугайында өсүрүн, он бөш га черден 550 тонна ажыра нөгөн массаны ажаап алган. Мал чөптн белеккөрүнч 65 хууунч комсомолчу-аныктар кылган.

Ол-ла колхозунч бүдүрүгө участоктарында комсомолчуларына бол- гаш аныктарынч киришпейн тура- рын амык чөк.

Мычтаарга ол колхозта комсомол организацианынч амылаңга парти- жиниң ууруттуганынч партиа өгө организацины (секретары Ч. Дамба) чөптн боттандырар келген. Оң уламыдан комсомол организацины бугурун хүдөңгөлөрүн багай күтүскөн турар. Комсомол өгө организаци-

нынч (секретары А. Ларион) комсомолчулары болгаш аныктарынч ортузунга кижидегелиг, организаци- нынч ажыларынч сөөлү үстө барык чөртүкөн. Комсомолчуларынч ийи хурал бо чылдын эгезинде бөрү чүгө үш катан болган. Ол хурал- дарга комсомолчуларынч дүк өскөн эвеноз олурушканын. Чамдык комсомолчулар комсомолду кел- гүнч дадырып ай-айн-биле хамыр- пайн турар.

Аныктар ортузунга политиктиг кижидегелиг амылаң кошкоч чөртү- дүр турарында, комсомол организаци- нынч хүдөңгөн өскөн турар. Бо чылдын эгезинде бөрү ВЛКСМ- ниң хүдөңгөн чангыс-даа кижиде хүдөң албан, а ол колхозта ком- сомолду хүдөңгөн кирерин күтүскөн чөртүр мурнакчы оолдар, мыстар дүк хөй.

Комсомол организацины комсомолчулары болгаш аныктарынч ортузунга лекцияларын, илеткелдер- инч болгаш беседаларынч организаци- вайн турар. Аныктар ортузунга культура-массалыг ажылар база-ла өңкириңнөр. Көдөз клубунч чымыда уран-чүгү болгаш доктаамал өскөн амылаң келген. Аныктарынч тус- кай көжөөлери барык-ла бообайн турар. Комсомол организацины эрт- вен өөрөдиге чыгында комсомолчу- ларынч болгаш аныктарынч поли- тиктиг өөрөдигенинч багай организацинч. Чаа өөрөдиге чыгында

кым, кава өөрөңки ам-даа тодар- гай шиттиреттинчээр. Комсомолчу агитаторларына дай- ланы саарынч кырында туртугунга болза-да, а керек кырында агита- ция ажылы чөртүкөн турар. Оң чылдагыны чөптн Комсомол өгө организацины секретары А. Ларио- н агитаторларынч амылаң башка- рын болгаш оларынч амылаңына чаа чогуур дүк көргүспөн.

Партия организацины комсомол организацины амылаң дугайында айтырып коммунистерниң хуралына чутааламыр дөш хөй удаа планга келген, мындыг кире- нынч ол оң күтүскөн.

Комсомолчуларынч болгаш анык- тарынч ортузунга масса-политиктиг амылаң кошкоч тургусканынч түңнелинде, оларынч аразында чам- дык кижилер арагалар, хөй-инти- ниң садыла-чүрүмү үрээр чөртүкөн боудуруп турар.

«Мөрөн» колхозта комсомол өгө организацины амылаң ийиңиң куду денени ВЛКСМ-ниң Эр- зин райкомунга шагда-ла билдин- гир. Ол райкомунч секретары эп Ширин болгаш чамдык амылаң- чылар колхозка барык хүнүңа чы- гыс барык тура-даа, а комсомол организацины амылаң өңкириңнөр чөптн шиттирип хемчөглериң чөптн чөртүкөн турар ийиңиң.

К. САЛЫН.

«Шынын» корреспонденти.

ОЧЕРК

МАСТЕР

Кызылдын үстү чарымыда, ийденде арылгар-биле ногаарлар- тыр хаажының бам келген Кыз- Хемниң кыдында кымы туубу, бөш-ады калт бажын кире бедик тудуг мурастан-на иле өсүтүр турар. Чогулга чеде бөрөнискө, оң өрөнчөк бетинде-ле довурак чал, мынча вагончутар-биле көмүр даш сөөртүр кымыла дөмүр орук туткан. Ол кайда четпей өскөн дөш, адрештир кылшатпанынча, туубу бажыңгылаңа чөдир берди. А мынча ууур үскү бар. Чөдирин келген көмүр даш аңаа дүшкөн, чөп аңаа-бы- ла дачкыш, дөш ууур тудугун ийиңиң күдү өсүтүр баткан дөрбөлчүнч хоолойыг тудугунч ийиңиң дачкып, сайгылаан станцианынч оңдалганынч кирер. Ол тудуг—бус-турбанынч станцианынч транспортеру болду. Олар конушта 50 тонна көмүр дашты дачкылар.

Бо бүтүгү чөптн амылаң сымныг, бөш хөвү хөвү болду дег, арчың нүрү ажал чангыс, малгыша бора- лы берген комбинезон көткөн кижиде доккыры стрей биске чутаалан берип чөртү.

— Тамнык ап көрөөңкирем, чөптн каймың сизер!—деп со- нууртай бердиңиз.

— Бригадир-даа, мастер-даа ка- лтай-лаара кижиде мын ийиң, а деп хамылаан, амы-бажын адал бер- ди. Дөш «хоолойла» транспортер- га чеде бердиңиз. Мында хөй-ле анык кыстар амылаң турар бол- ду. Олар дөш мастериң өөрөңки- чилериң-дир деп чүтөнчү чутаа ара- мында бажын калдыңыз.

Анык кижилерин амыла, тус- кай өртөгө өөрөдиге каары ууур ал- ларын. А өөрөңки алган кижилер амыл-ишчилеринч олурунча боудун орун тып алган, оларын өөрөдиге каан кижинч утпас, кезөө- де хүндүлөгөн чөртү болгай. Мын- дыг байлаа кижиде чөртөөрларынч амыр. Мычтанам:

— Чеже кижини, кандыг тускай өртөгө өртөгөн сизер!—деп бастың айтырыңыңыңа, «хөй-ле чү- кө ийиң, санын калчап билер дөр» деп, киживис тургускоч харымылар болду. «Сан адал, максатынч тур- ган чөртүрү, олар эки амылаң, Төрөн чүртүгүнч чөптн ийиңиңиңиңиңиң дөш чүтүн салып чөртүр бол- ганды согулга күтүскөннениң ол» кылдыр болуп турар кижидир ийиңиң бо деп бедик, ону кысым чутаала- рынча, шына-ла «мындыг» деп чу- гаалды.

— Оң ийиң-чангыс-лаа бөш кижилерин адал көрүңкер, деп амыратпайн бөрөнискө, ол чутаа- лап берди:

— Е. Чудновскаын ап көрүңер- даан. Менче өөрөңки турган, ам до- вулап-бугурунунч мастер-бригадир болган. А Аленна—штукатуржу. Бо чылдын оларынч каймын-лаа чазак- тың шыналың алганар. А дөш тур- ган урунч көрүскөн, ону аңаа-ла Люба дөр ууур бис. — Мынар көрө бөрөнискө, бажынч дүт кырыс сарыг, көчү сымныг, аны- нынч сүрөгү уруг амылаң тур. Эвенниң баме цементинч сугулаң хө- дулаан хоумактың шала кырычче куду- лан, ону бажынч-биле хоюлгай

өгөн турда колдари ана шыварың- дык кылдыр турар. Ол уругунч мер- жежилдиг мастер аңаары база-ла ыраак өскөн.

Урууларынч ажылын көрөш, бо чутаалажып турар кижиниңч тус- кай өртөгө ам бидиңе берди өскөн кылдыр болуп келген, сизеринч мержежилдиг эртемнеч хөй бөөр аа деп айтыра каантың.

— Доулап буудуру, штукатур, бето- нщик, дачкы кижиде мен—деп мас- теривис арай чутаа каривисеп кел- ген харымыдан. Ону амылаң тыр- гач болду, боудунч ажымынч дугайын айтыра бердиңиз.

— Шаңды ачам штукатуржу чөртөн кижиде чөптө, оң чанынча он харымыдан тура-ла амылаң өскөн мен,—деп, киживис шуддан келген. — Мычтаарга өөрөңки ар- га бис өскөн. Амы үстө аныктар ма- галыг чөптн ийиң-даа дигилээр.

Мастериңиңч намдары бүтү-ле боудун совет кижилер-биле дөш. Биче өөрөңки чөртөн, амылаң до- вулап, оң сонда Ала-чүртүгүнч да- нынынч фронтуну, а ам көшү туду- га. Могай-шыда чөк амыл-иш- чү удаайын уууска көсүлү берген. Амы кымында оң чүтүк- лү, чүңү-даа бүдүрөө оң деп дөг кызы бөрү, чөптн алган чүтүгүнч дамын, узам буртуугаар чүтүк- сөөри калчак өскөт чөк артар деп. «Тыштуу» тремиде амылаң турар мен деп бажын, тамнык алгала чөртүм-ла, бо кижиниң дугайында сонуграл чөртүр болу- рунда, биче чутаалан берди. Бөрү мен деп дөш каривисеп келген.

— Мычтанга-даа мен өлөңгөн чөртүгүмүңа,—деп, аалчылар бажы- нынча бисти чөдир берген, оң бөлөкчө үстө берди.—Сизерге талтыг көргүзүп берейн,—деп ми- дыг.

— Бо Ленин кудумчуу шөйлү баткан чыдыр, а дөш ол Шетиник, бо—Кочетов кудумчуу. Бажынчар дөшгө чыккаанда соддаттар дөг бастыңгыш туру. Чаа-чаа даш бажынчар кайы кире хөй-дүр. Дөш киживистин, оң бригадаларынч хол дөгбөнн бажынчарынч мөөн тышпас сизер. Он мыай ам чүчү керек бөрү! Чүгө менем каажын: хоорайнынч эң дөшгө дөш тудугларынч штукатур- лар, буудун, довулаар ажыларын оң бригаданынч кымылаан.

Киживис бажынчарынч адан санап берди.

— Партия обкомунч бажын, № 3, 4, 6, 7, 10 шкөланга, Култүр бажын, көдөз ажы-агый техникуму, бажылар институтун, ууулар асылгери, садтары, боку- га бажынч дөш, санаар болза, он тудугуна киришпезин чөп довар-ла. А районнарда чеже дөшөр?

Мастериңиске база катан чеде бердиңиз.

— Баш чазар, саз чүдүтү өш- тер кижилеринч чарынчынын, артылган бөрүн дөг, бажынчар иш- тинч волазар, кижилеринч сепкил- дери оларынч иштинге чырык олурунч дөш кымыдан чөртүр ми- ладил мен,—деп, шала чөртөөрланган хөвиринг, сөткенин хангангың те- каап өскөн. — Кижиде дөшгө бис- те үмөңгөлөгөн ийиңиң. Оларынч аки чөмү дөш мыай-даа бөк чүтүн

кирип чөртүгүңа, оң аки чүчү бо- ру.

— Тудуг материалдарын кам- наар, чаа аргаларынч негелдер дөш ораддалып чөртүр кижилер турар чүчө болгай, ол талазы си- лерде кандыгы мөөңөр?

— Ийиңиң ораддалыкчынынар туртулаан-на чүчө харым, чамдык- тынч амылаң берип-да

Мал кажааларын тударын кошкадып болбас

Ниятинин мал ажылын жетүүдө чуну-даа мурунда малга быжык чөм-сууру тургузары негетинин турар. Ол сорууганы боттардыр дөш областын колхозтары бо чылын элөөн ажыларын чорутканын түнөсүндө малдын бөдүүн чөмөрүн белектөөрүнүн планын 104,5 хуу, сизос салымынын—114,7 хуу күтүстөнөр. Мал чөмөрү белектетинген дөш оожурган, мал кыштагылашымынын өскө белектөөрүн ышайын олутури черде болбас.

Ам дагыр бажында ак хар чапат, кыштын соок шылары кирип турар аларган. Мындг үсө чөчкүр санын мал чөмөрүн белектөөрүн биле чергелештир кышка белектөөрүн бир кол чүүдү—малдын чылым кажааларын өй-шаанда тудуу алгыр болгаш эргилерин септөөрү болур.

Ниятинин малынга мал кажааларын тударыннын планын чүгөсө Өвүр районуң колхозтары 107,1 хуу күтүстөдү азы 9 муң баш мал кирер кажааларын тудуу алган боордан ангыда өскө районнарнын чагымы-да бо чылым сентябрь 1-ге чедир малга кажаалар тудары күтүстөөрүн. Ол район районнарнын тудуу ажылынын талазы-биле социалистик чарыжынын барги черин эсеп, СЭКН обкомунуң болгаш облустуккомунун шилчир Кызыл тугу, ол ишкан турдуу талазы-биле колхозтар арасында шилчир Кызыл тугу база-ла ол районуң «Коммунизмге өркү» колхозу бо чылым баштайгы чартымында чаалап алганы таварыга өскө, харын ол районуң база колхозтуу партия, совет ууртукчулары болгаш колхоз баштаар чери туугу ажылын хүн бүрүнүң контролууну алаанга тургузуп, бо талазы-биле организастык ажыларын өскө чорутканынын түнөсүндө көргүзүп, туугу ажылын ала-чагыраашымын кичирөөнүн үстүндө ажылар дөшөрчөлөн турар. Ол ишкан мал кажааларын тудуулары Тожу районуң колхозтары 94,0 хуу, Сүт-Хөлдүн колхозтары 76,0 хуу күтүстөдү, планын тудуулары дөшөр чыган турар. Ол районнарда «Май 1-зи», «Бөрү-Тайга», «Ишкич» болгаш Тес-Хем району «Ан-Эрик» колхозтар мал тудуулары багай өскө чордун турар.

Мал кажааларын тударын чамдык колхозтарда тудуу бригадалары багай өскө чоруткан. Анда Чөөн-Чемчик району «Испра», Улуг-Хем району «Эйли-Хем» колхозтары тудуу бригадалары хамаарып. Иланын «Эйли-Хем» колхозтуу Темир Хүүрекке баштаган тудуу бригадалы бо чылым планын

тудуулары доошун, 7 чүртөгүлө кажааларын, 1000 баш хой кирер 2 кажааның бирөөнүн доошун турар.

Бо чылым сес айларынын тургузунда чамдык районнарда болгаш колхозтарда мал кажааларын тудуушуну чүгөөр чоруп турар-даа болса, ниятин-биле азыга районнарда, колхозтарда ол ажы кедергей оожум чоруп, өркөн чылын жырыдай дора болуп, планын тудуулар үстүрүнө чедип турар. Колхозтар нияти мал кажааларын тудуулары чүгөсө 29,2 хуу, өскө иштинде мыйсыгы бода малга кажаалар тудуу планын чүгөсө 18,5 хуу, хойларынын—50,0 хуу, кажааларын—8,3 хуу, хаваанарынын—7,6 хуу болгаш куштар кажаалын—8,6 хуу күтүстөтөн. Эрген чылым бо үсөндө мал кажааларын тударыннын планы 64,5 хуу күтүстөтүн, бо чылым ийн ажыг катан бедик темпиге чоруп турган. Ол ишкан хойлар, бадалар болгаш хаваан кажааларын тудуушуну өргөн чылын 32—37,8 хуу чедир күтүстөтүн турган.

Чамдык районнарнын колхозтары мал кажааларын тудуулары баргы чорутпанын турар. Чижээ, Таңды, Каа-Хем, Улуг-Хем районнарнын колхозтары тутса чогуур мал кажааларыннын планын чүгөсө 6,9—14,9 хуу чедир күтүстөдү, бо талазы-биле планын оонадаларын үзөриче чедир турарлар. Оң улумкандан Таңды районуң колхозтарында 39.800 баш, Улуг-Хеминин—24.900 баш, Каа-Хеминин—17.800 баш болгаш Барыин-Хемчинин 19.500 баш малдар кышкы үсө чылым кажаалар чок, ак хар кырынга кыштаарыга чокшудал турар.

13 районнарда инек кажааларын 5, бызаларын—8, хаваанарын—7 болгаш куш кажааларын 9 районнар магда-ла тудуу өскөсө-даа амгыда чедир ажылазга кирип, дооскан кажаалар чок болуп турар. Таңды районуң колхозтары 39.900 баш малга кажаалар тудуу планын турган, чүгөсө 100 баш инек кирер кажаалын туткан, мынчага чедир хойлар, бызалар, хаваанар болгаш куштар кажааларын чагысты-даа ажылазга кирбөөн. Мындг байдалар Барыин-Хемчик, Улуг-Хем болгаш Би-Хем районнарнын колхозтарында база бар.

Чамдык колхозтарда мал кажааларын тудуу база-ла багай чоруп турар. Чижээ, Чаа-Хөл району да Ленин аттыг колхоз (даргама эш Макар, зоотехник эш Доржу) мал кажааларын тудары ала-чагыраашымын кичирөөн-биле бо чылым тутса чогуур инектер, хой-

лар, бызалар болгаш куштар кажааларын дооснаан, өргө кажааларын септөөрүн чүгөсө чаа эгелен турар. Ол ишкан Тес-Хеминин Денин аттыг, Каа-Хеминин «Октябрь 30 чылы» колхозтарынын баштаар чердери мал кажааларын тудуулары дүгөдөдөрүнө кичөөнөй санын турарын айтса чогуур. Колхозтарын тудуу бригадаларыннын составы дыка өскөш, тудууга ажылазга турган колхозчулары өскө ажыларга чартыктыр чоруткар колхоз буртуунда бар, оң улумкандан мал кажааларын тудуушуну кедергей оожум темпиге чоруп турар. Оң-биле кады тудуу бригадаларында быжыктын автомашиналарын болгаш аыттарынын саны өскөш, оларын тудууга доктаал ажылазга чоруткар бар. Би-Хем районуң 7 колхозтары иштинден чүгөсө үш колхозтуу тудуу бригадаларында, ол ишкан Каа-Хеминин 10 колхозтарында чүгөсө чагыс «Совет Тыва» колхозтуу тудуу бригадалында бир машина дооснаан ажылазга турары факт болур.

Колхозчу тудуу бригадаларында болгаш тус-тус тудуулаарга тудуугу ийн кыларынын, оң ишканын өскөшөрүнүн талазы-биле организастык болгаш техникат дуааларын районнарнын жөдө ажы-агый инспекциялары сөөлгү үсө кошканан. Ол хамаан чок Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Би-Хем районнарнын хуускомлары колхозтарда тудуу ажылын харылаар кижилерин беин чөөкка чедир чет-чөпөп албайн, колхозтарда тудуу ажылын өргөтүу ууртун турган. Оң улумкандан тудуу ажылын дүргө сайыраткын дөш колхозтарда берип турар күрүнеин узун хуусоалгы чөмөлөрүн багай ажылап, сес айлар иштинде ол чөмөлөрүн чүгөсө 44,5 хуузуу колхозтарын ажылазган дыка четес.

Ам СЭКН райкомлары, райүсүскомнар, колхозтар баштаар чердери, партия организастыкы доош, бригадаларында мал кажааларын тудуулары соок дүшкөсө чедир дөшөр дөш бо талазы-биле бөзүгү социалистик чарыжы кабылтар, тудууларын дооштур графинин тургузуп, тудуугу буртузуну, күш-ажылын организастыкы ийн чорудуп, амгыда бөдүрчүчүдүн улум-ла бедидил, хүн нормаларын ажы күтүстөрүн чедип алгыр-биле кады тудуугун шынарычче кол кичөөнүн саны чүгүгө. Малга четир санын, дөшөгө, чылым кажааларын чогуур өйүнө туугу алгыр—1958—1959 чылдарда мал кыштагылашымын чедирешкенин чорударына улуг ужурудузун.

А. БИЧИЖИН,
СЭКН обкомунуң инструктору.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Оларнын негелдези чөптүгү

Каа-Хем районуң Белбей суурда Уруглар эмнегезини областа чүгүлө Ужур-дузалыг калкымыга албай черлеринин бирөөн. Областын өтүгү районнарынан келгичи уруглар анаа өскөнөш, сөгин алгаш чагып чоруп турарлар. Чүгөсө бо чылым беин ол эмнеге чери 50 ажыг уругларын өскөтөш, чер-чүртүгө чагырып чоруткан. Эмнегезинин эргелешчин эш Третьякова, кол эчки эш Тагилыча болгаш оң буру ажыдакчылары өтүгү ора алык салгачыларын кыдын камгалаар талазы-биле боттарынын күжүн болгаш мергезинин бергөөн.

Эмнеге черинин байлазы таарымчалыг. Арыг-силит, чылым, чырык, Оран-сууру септеттинген.

Мындг турбуже ол черде ажылазга турар кижилерин култураг амдыраалыч кичөөнөй салдымай турары улуг четтестеринин би-

рөөн болур. Чижээ, эмнеге эргелешчин эш Третьякованың каш чыдар иштинде салып келген негелдеси болгаш илешпейлг кичир-жилгеси-биле Белбейде клуб ажылар чедип алынган. Иччалажок районуң култура кидиле анаа чүгөсө чагыс эргелешчи күтүзүп кыш, оң дерилгезинче кичөөнөй салбаан. Оң туржук, ол клуб амдыга чедир кышка белектетинген болгаш септелге чоруттунмаан анаа турар. Мындг турбуже, оң эргелешчин эш Новосельский ол ал-бап черин кышка дүргөн белектөөр талазы-биле кады-даа кемчег албаан.

Белбей суурда ном саңы чок. Күзүгү амдыраа култура кидиле ном саңы ажыдар арга тымылбаз-даа болса, клубту дамчыттыр Бурен-Асында библиотекалаа чаа-чаа номнарын алгаш, номчуттунмаан-

рын солуп ап турар амдыг эргелешчининин алаан. Ол база-ла бүтпей барган. Эмнегезинде ажылазга турар амдыктарын каш катан номчуту каанканы «Амык твария», «Каш катан катканы?» болгаш өскө-даа номнарын база чамдык журналдар хой-хөй кижилерин катан-катан дамчып турар.

Эмнеге черинин амдыкчыларына болап кылган нияти чунуң бажын база туттунмаан. Бо талазы негелде областың калкы камгалап кылдынгиче турттуган. Ол ам-даа түнөө чок. Эмнеге амдыкчылары уруглар аягына база херегал турарлар. Ол негелде база күтүстөтүнмаан.

Белбейде эмнеге амдыкчыларынын негелдери чөптүгү. Оларын шымын болаар керек.

С. ТАМБА.

База катан Баян-Колда кагжап кургаан тараалар дугайында

Улуг-Хем районуң Баян-Колда «Х Улуг хура» колхозунуң № 2 хову бригадалынын Баян-Кол хемнин ол-бо талааларында кышкы-тас, сула тарааларын быжыды мырылмай кагжап кургаан, ам сывы улуп, черге тоглап турар аларган, чамдык черлерде тараалар хоор-сарыг аларган чыткылаар.

Бригада август 25-тен сентябрь 17-ге чедир чагыс комбайн-биле чүгөсө 80 га черин тараалын кес-

кен. Ажыдын темпиге кедергей оожум болуп турарынын чыдагааны ол комбайнныч уругулу урелин турарында. Бир өскө бо хөвөр улумкыла болса, тарага чүгөсө улуг чидирит болур өскө, харын тарааны хар адаанга хөмүрүн чылап чок.

Колхоз баштаар чери моон чайлаарынын арга хөмчөлөрүн албайн турар. Азыттын ситен кестер болгаш тарааны келип, спонтан мамналар колхозга бар. Оларын тарга-

көөрүнө ажылаар арганы хөргөзөй турар. Тарааны улуг чидирит таварыштыгарынын, харга хөмчүрүнүн орунуга ол машиналар-биле кескеш, болуп алгыр каачан-даа дөре болур.

Колхозтуң агарал каан ол кодан хойларыны күзгөлөөр чери Баян-Колдун уни болгай. Тарааны өрте ажап алган, ол хойларын олардыр-даа болса ажытгы бо-

Н. ОЯДУП-ОЛ.

Ажыгал чок эт-хөрөңги

Каа-Хем районуң областың бир ураа черинде болгаш областы тудуу биле чүгөсө агаар харылазгыт «Тере-Хөл» жөдө ажыда-агый арте-ди сөөлгү үсө аны-бүгү машина чөсөкти тымытын ап турар апарган.

Иччалы-даа иштинин хөй түнтүгү амга хөргөңгил-биле тымыт алган ол машина чөсөкти ажылазгай, харын урелдерин турары харылазгыч-дыр. Чижээ,

1956 чылда садып алган сизос доорлар машинаны амга чедир ажылазган. Хөме мотору болгаш өскө-даа чүдүдөр хөргөңгил иштинде да-ра берген урелин чыткылаар.

Автомашинаны алдырган, сако-лет-биле чүдүдөр эвалек турган. Ону механик-даа өскө, анаа ушук-көстөгү чөмөчөлөгү аныгы калкынын узамыдан ол машина урелген. Ол ишкан илораманы база орта ажылазгай турар.

Кывар, чаар материалды харыла-салга чок чарыган турар. Мотоциклда кулдуучуларга кааны-даа ажык чок шавары көвүдөн. Эге-экине чөсө тонна беин турган, ону канчаар чарылаан билдирес болган ол ам тынган.

Иштинин хөргөңгил хамаан чок көөр мындг ажыда-агый өскө чоруп колхозтуң экономайкын жөлдүдөрүнө шымык болур.

С. ДОРЖУ.

Эмнеге черинге чүрүмү тургузар

Чаа-Хөл районуң төвүндө кижини эмнегезинде амгыда чамдык четтестеринин барын демгелөөсө ар-гажак. Чүл дөргө ол эмнеге черинге келген кижилер хөй шактар иштинде маллар чүдүдөр шуут ча-чып болган. Чамдык кижилер: Ак-Туругдан келген 69 харыг Олар ирей өмчөгө кирери-биле 3 хөвүк манал келген, оң сонда суурда чурттал турар танык кижинин дулаамчы-биле 4-ку хүнүгө арай боорда кирген. Ол-за хүн азыр кижилер Бечил-оол, Кова-

лыг болгаш өскөлөр-даа 2 шакта 5 шакка чедир манал, өмчөгө-даа кирбейн, анаа хүнөөр ужурга таварышканар.

Азыр кижини эмнеге черинге барган, кайы өрөөдө, кым ден өмчөгө, каш шакта баарын билэн алгыр берге, бүртүкчүлөр ол дугайын база өки таймызыраан бербестер.

База бир таарымча чок чүгө манал келген, оң сонда суурда чурттал турар танык кижинин дулаамчы-биле 4-ку хүнүгө арай боорда кирген. Ол-за хүн азыр кижилер Бечил-оол, Кова-

лыг болгаш өскөлөр-даа 2 шакта 5 шакка чедир манал, өмчөгө-даа кирбейн, анаа хүнөөр ужурга таварышканар.

Азыр кижини эмнеге черинге барган, кайы өрөөдө, кым ден өмчөгө, каш шакта баарын билэн алгыр берге, бүртүкчүлөр ол дугайын база өки таймызыраан бербестер.

База бир таарымча чок чүгө манал келген, оң сонда суурда чурттал турар танык кижинин дулаамчы-биле 4-ку хүнүгө арай боорда кирген. Ол-за хүн азыр кижилер Бечил-оол, Кова-

В. ДОРЖУ.

Лекция кажан болур иргин?

Садыгжынын ажылында четтестерин чайладыр

Каа-Хеминин Бөрүзюк суурда районуң жөдө магазин бар. Оң эргелешчин эш Демченко болуптун хүдөгезин четес күтүстөдү, амгы шагынын үсөндө бажыныч-ла хуузууну амгынын кылын олурары сөөлгү үсө көвүдөн. Калган эргелешчин бажынында хууда ажылын кылып олурда, оң алаа эш М. Демченко кадыктын орунуга амгылазган кижин бооп, магазинге туруп турар.

А кажан садын алычылар ба-

раан өртөөн айттырарга, Михаил Демченконуң дөрт харылап турары болса:

— Мен садыгжы өскө, а кадыктын чүгөсө төлөөн кижин болган ужурумду бараанарын өртөөн чедир шөжөлөгөн албайн кижин мен.

Бөдө магазиннын амгылында бо четтестерин чайладыр талазы-биле кайло баштаар черинин даргазы эш Кузларов-бөттүг хөмчөлөрүн азыр ужурут.

Т. ТЮНДУП.

Көдө ажыл-агый продуктуларын белектөөрүнче килээңгелин күштөлдүрер

1958 чылдын көдө ажыл-агый продуктуларын белектөөрүн көвүдөр талазы-биле Бай-Тайга районуң колхозчу магчынары элөөн амгыларын камгалаар. Районуң «Малчы» көдө ажыл-агый арте-ди бо чылым 29 тонна сүт дүжээр планын 60 тонна 900 килограмм кыштар, 360 тонна эт дүжээр планын 361 тонна кыштар күтүстөтөн. Ол ишкан «Тилгелге» колхоз көдө ажыл-агый продуктуларын белектөөр планын чедирешкенин күтүстөдү турар.

Оң-биле чергелештир, чамдык көдө ажыл-агый артедилеринин баштаар черери мал ажылынын продуктуларын белектөөрүнче сөөлгү үсө шоошүт кичөөнөй салбайн

турарын демгелөөр керек. «Мурнакчы», Сталин аттыг колхозтар эт, сүт белектөөр планнарын хо-жудашымын күтүстөдү белген.

Эт, сүт продуктуларын белектөөр талазы-биле Барыин-Хемчик болгаш Бай-Тайга районнар аразын конторазы (директору эш Соколов) Бай-Тайганын колхозтарынын дугааган эт, сүт продуктуларын өртөөн чөмөлөрүн саладып, санажымын чогуур үсөндө кылбайн турар.

Көдө ажыл-агый продуктуларын белектөөрүн дөмүдөрүнө кичөөнөй күштөлдүрер өргөжөк чүгү-ла.

Х. БЕГЗИ.

НОЛХОСТА ШТУКАТУРЖУЛАР

Бай-Тайга районуң «Мурнакчы» көдө ажыл-агый артедиле штукуатуржулар эшгер Бүрү-Саа Сүте болгаш Сава Балмыдай олар СЭКН-ин XXI съездинде күш алыгыч белектит ужуражыр дөш колхоз кулууну кыска хуусада ийн шымырдыг амгылар штукуатуржу-

доосканар. Дүжүдүгалыг штукуатуржулар бо-дунуң мергезинин өскө колхозчуларга дамчыдын берип, бажын штукуатуржул тускай өртөөнө Мечөө, Кумшан, Очур-оол, Халч, Эрес-оол оларын өөрдөп турарлар.

С. МАЙНЫ.

Эт-хөрөңгини камнаар

Сүт-Хөл районуң «Адан Маа-дыр» көдө ажыл-агый артедиле көдө ажыл-агый машиналарынын аны-бүгү кезектерин болгаш өскө-даа үрмөк чөсөк-хөреселдерин септөөр даргааннар чер бар.

Анаа бүдүрүчүлүг ажылап бо-лур дыка хөй даргааннар хөреселдерин колхоз баштаар чери чыл бүрүдө немеп, садып ап турган. Мы-дыг болса-даа ук хөреселдерин ха-

рымысалга чок багай ажылап турар. Ол хөреселдерден ам чүү-лаа чок, шушту чыткылаан. Оң кай-наар-даа барганын амгы-агый эргелешчин эш Букштей билбес болуп турар. Даргааннар черин хөреселдерин мурунда даргааннар турган Серээ, Уругун-оол, Бара-Хуна олар үлөшкөш, боттарынын хуузунда хөреселди кылдыр хуудуруп алган деп чүгөсө үнүп турар.

Ниятинин хөргөңгил ишкан өдилеп болбас. Ол хөреселдерин бүртүгү кижилерден тедеттирип, камныг өдилөөр чүгүлө.

М. ДАРЫЙ-ОЛ.

Чоннун культурулгу амдыралынга

Бо чылым Эркин районуң «Чаа орук» көдө ажыл-агый артедиле кижигинери култура амдыралын билдирер хөй тудууларын амгы-лазга кирген.

Колхозту тудуу бригадалынын кижигинери кижини эмнегезинин улуг бажынын, оң иштинде бөжуур өрөөдү, азыр кижилерин чытыр-ып эмнөөр өрөөдөрүн тускайлап кылган, дериг хөреселдер-биле четчөлөөш сентябрь 1-ден эгелеп ажылазга кирген. Колхозчуларын бичини уругларына ясла ба-жынын туткан дерин хөреселеш чорудуп турар. Ам оларын кол ажылап турар черлери—чаа сайгылаан станциянын, септелге, хөлдө, пиво заводтарынын тудуулары.

Тудууларын бо чылым хүнүн холбаштыр чөмөчөлөгү дөдө шыналын Ленин орден-биле сипер-тин магнаан чүгө болгай, ол дөш байыр чедирип тур мен, Василий Александрович,—деп, оң журнуу чарында ол дугайын биле тыртып алганын амынган кылган, кым чөсөөн эчки, чорутуу чыган тур-рувусте, тура халын көзү, чүгө-лаа. Мен база аңаа каттыштым.

Бо бедик шыналым шымыр-тыр дөш моон сонгаар-даа бүгү күжүмү улам улуг-биле үндүр мен, чүгө дөргө болум хар-назы талазы-биле уладгы берген болуму-даа, сеткилин аныктыган, чамдык хөй-аыт карди,—деп чүгө-лаап, мастерины бисти үдөн ка-дп.

С. САМБА-МОНДУП.

О. ДОГУЙ-ОЛ.

Хувааска Бараан Тожу районуң «Совет Тыва» колхозта муруннык саначыларын бирөөнүн санадып турар. Бо чылым бирги чартымында бөдүүн быжылаан 12 инектерден 9 чүс литр ажыг сүтү саан алган.

Чурунта: Х. Барааның дүштө-ли саалда инек саап олурары. Фото В. Антоновуу.

Партиянын XXI съездинге белек кылдыр

Таңды районуң «Элегес» совхозта магазин эргелешчин эш Горюва Совет Эвилелинч Коммунист партиянын эөлөгч чок XXI съездинге талантыг ужуражыр дөш районуң кооперативчилеринин социалистик чарыжына илешпейлг киришпешкан, сентябрда бараан саарыгазынын планын ажыг күтүстөтөн.

Садыгжы културамын бедилер, садын алычылар-биле харылаан дүштөдөр дөш эш Горюва кышкымакка амгыда, садыга келген хөргөңгил буртузунуң негелдери бөдү согуургап, алтырым турар. Магазин уругулу чылым, чамдык быраанын чөмөгөзүн эки тургускан.

О. ЧЕВЕН-ОЛ.

Сүт саалдазы эрткен чыдаан дээр

Чаа-Хөл районуң Ленин аттыг колхозу бо чылым саар инек буртузунда 850 литр сүт саап алгыр деп планында болса, сентябрь 10-га чедир инек буртузунда 730 литрин саап алган. Колхоз өртөөн чылым дургузунда бир инектен 748 литр сүт саап алганын ам көөргө, бо чылым төнчүзүгө чедир сүт саалдамы оң дыка ажыг чүгөжөк.

Сүт саалдамын өртөөн чылым дээр болуп турарынын чыдаган бо-лса, бо чылым инектерин Кара-Дыттын, Кожайнын, Ак-Хеминин чайгаларында өки олардыканында болгаш саначыларын амгылап турар мурункуулар дээр апарган-ды болур. Колхозтуң фермазын саначыларында 12 комсомолчу-анчылар амгылап турар.

Колхоз бо чылым күрүнеге 54 тонна сүт саар планын сентябрь 5-те 102 хуу күтүстөтөн.

С. СОТНАМ.

— Часкы, жакон-ла хаттыг хүн турган чүсө,—деп эгеледи.—Хоор-комунуң даалазын бугаар, бисти машина-биле Дөге дазын элөөгө чедирин каан. Ийн өрөөнчү олардын-биле, чүгүл, сүг болгаш өскө-даа хөреселдерин чүкүтүлөп алган, калыр лагын бажындава ба-зын үндүтүсө.

КУР-нун Даргазы Мао Цзе-дун Хубэй мөжүгө чораан

ПЕКИН. (СЭТА). Спихуа агентствосунун маалыматы боюнча: КНР-нун Даргазы Мао Цзе-дун сентябрдын баштапкы он кунунда Хубэй мөжүгүн Уваниге болган Хуаншяге адм...

конук барып, тус черин бичүргелеринин болган организациаларынын акылы-биле танылып, кан болган шой бүдүрүлгөн, база дээр өөрдөгөнө канчаар тургузарынын айтырыгынын тазы-беле чүгүлө айтылганынын берген.

Япония. Шиндзюуда алычтын хөдөмдөөр бюрүнү чынында амыл чок. Кийинки бүртүкөлүн кудумчу бижээлинин бүртүкөн озулары (Токао).

Венгриянын улус армиясынын хуну

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Венгр дабылчылар чурттуу бүтү алычмы чоңура-биле кызы Венгриянын Улустун армиясынын хуну сентябр 29-та демделгөн. Бо байырага холбаштырган байырыг хурал Будапештеге болган. Венгр Револуцист Ажылчын-Тараачын чазактын даргазы Ференц Мюшниц, ВСАП ТК-нын Бирги секретари Янос Калар, ВСАП ТК-нын Политбюросунун кежигүчү Дьердь Маршан, дайынчылар болган лей-нистинин төзөкчөлөрү хуралга ошурткан. Венгриянын чечектег күштеринин политиктик өргөлөдүнүн начальниги генерал-майор Бароль Дашин хуралга иялекке чыккан, 1956 чылда контрреволюцист үймөкүн утканынын соонда, амыл эле венгр чечектег күштеринин чечектеринин дайынчы өөрдөгөнө венгр армиянын долу күжеништинин байдалдарында эрттип турар деп демделгөн. Венгриянын чечектег күштеринин удуштуулугу болган бүтү бөг составы ол бөлүшкүндөрүн чөгүтү түчкөлөрүн кылган болган амыл үчө болууну дайынчы өөрдөгөнө улам ияш беддер болган шеригни сагыла-чүрүгү бижылма-дош демексешип турар деп иялектеги чүгүлөдөн. Байырадын алдыры дээр хөй-хөй шериг кесектерине спорт болган культура-массалык чечектер болган, бүдүргөлөрүн амылчылар-биле, чөр амылчы бүдүргөге кооперативтеринин бижигүндөрү-биле, совет дайынчылар-биле учурашканын болтулаан. Байырага холбаштырган Венгриянын чечектег күштеринин баштайгы спартактады болган.

Францияга референдумнун түнөлдөрү

ПАРИЖ. (СЭТА). Час француз конституция дугайында айтырыгынын тазы-беле референдумга метрополиция болган башлаашканынын түнөлдөрүн Франциянын шийтин Керектер министрствосу чыгарган. Соңунда даамыларында 2000048 кижине кирген турган. Башлаашканында 22.565.703 соңундагы (соңунда эргени амылган турар кыялдарын 84.9 хуну) киргизген. Час конституция дээр 17.666.828 (79.5 хуну) башлаашканын бердиген. 4.634.475 (20.75 хуну) башлаашканын удуранган. Мынчанган, де Голлюду чазга ол амылган кылган конституция төзөлгөн чүдүлгүсүн коор эуретку чедил алган. Час конституцияны октябрь 5-те чазактын «Журнал офисель» дээр журналды тускай чарлап парлаары болган турар. Ол үчө эзелден, чазак болса, ча конституцияны үндөмдөрүн 4 ай туусала калба олза эргелерин амыл. «Бо конституцияда кордунген республиканын албан черлерин олза күшүгү болуп кирген хуну иялекке эзелден дөрт айларыну дүргүлөдү тургусан турар учурагү деп конституциянын 91-ги түндүлө чүгүлөдү турар. 92-ги чүгүлө дүшүртү чазак болса эрге-чаргынын чаз олза органдарын тургузарда «Союул-биле дөс күшүгү чаркытарын» үндөр өргөдү болур. Чазак дээр болур дээр парламент соңундагыларын соңунда хообузу амылган кылыр болган башлаашкы, ол иякшан чурттуу амылдарында, хамааларынын камгаларында болган хошталгаларын хамдарында болууну эргөкчө чүгүлө деп көргөнө кемчелерди ол болур.

Минчанган, ол онза, эргелерин калба амылган чүдүлгөн чүчө канчаар тайлыбырлардан канчаар болур. Метрополицияга референдумнун түнөлдөрүн тайлыбырлардан, Францияны Коммунисттер партиязынын ТК-нын Политбюро кежигүчү Этьен Фажонку «Юманти» солун...

НЬЮ-Йорк. (СЭТА). КНО-нун

Бол Ассамблеясынын сентябр 29-та өргөткөн пленарий хуралынын нияти политиктик чүгүлөдү турган. Индонезия Республикасынын тазы-беле референдумнун баштапкы А. Састромиджойо бир-де дугаарында санал берген. Чечекселенишканын өндөр бүдүрүн өсөс, шериг эзелдери өсөс, харин улустар аразында кыды амылжыма бүтү күрүндөргө айныл чок чоруктуу карачыгыс иядегалт магалдылазы болуп турар дээрин ол озалдан демделгөн. Азиянын болган Африканын чурттарын шериг блоктарынча болган соон дайынчы кийр тырттар чоруктуу аймылдын моон-биле холбаштыр Састромиджойо онза кичөөнгейи угандырган. Ияны иянык ордолжышышканын Чөн чүкте байдалын дыка чыдыларынче чедирин алган. Араб Чөн чүкте өөлүгү ияи кризистеринин бол чылдагыларыннын брөвөн олар болган, ош КНО Ассамблеянын онза сессиясында чүгүлөдү берген. Амыл эзелчегит сессияны Азияда болган Африкада байдалын харалыс-биле база онза байдалын сессияны кылдыр толдурган болур деп ол чүгүлөдөн.

Азияда болган Африкада дүшүктүрүгү чоруктуу кошкардырыг хамыктыг мурунда барыны тазымы күртүндөр улустарын күрөк-чүдүлдери боттарынын канчаар бөөр чорун эскертки турары, боттарынын амыл политиканын олталган турары эргөкчө чүгүлө деп Састромиджойо онзалан демделгөн. Тайвань өөлүгүн байдалга хамдарыштыр Индонезиянын төзөлгөнчө иядегалган болса, барыны тазымы күртүндөрүн чан-кайлычлары «националисттер» кылдыр көргүзөр дээр ордолжышышканын...

Англиянын лейбористтик партиясынын конференциясы амылганын

СБАРБОРО. (СЭТА). Лейбористтик партиянын чык бүртүгүн 57-ги конференциясы сентябр 29-та курорт хоорайыгына Сбарборода амылганын. Партиянын күсүккомунун даргазы Том Драйберг конференцияны амылган, ам болур парламент соңундагыларын канба берелеткедөк иятередиринче төзөлөрүн кылдырган.

Амыл Англия «Бүдүгү демократия» туруп турар дугайында буржуаз пропагандалын иятередирин турар башкаларын сойлаш иятередирин, Драйбергтин меделгени бола: «Башкагыс чыгыш эрге-чаргынын аажок улуг мөөңөжигези хуну канчаарын холдоруна артып турар, Англия демократия чурт болуп турар деп ол эзелтен кылдыр-бир амыл утканы-биле башлашкы болса.

Лейбористтик партия Англия социализмин тургузарын үчөн турар деп Драйберг меделгөн-да болса, оң социализмин тургузарынын оруктарынын дугайында болалары тумангыч болган.

Англиянын колониялдык тергилдери артыкчыларын хөдөр артырар дээр эргилерин иядегалган олталарын күрөбей турар Англиянын консервативтик чаргыкчы бөлүктөрүн Драйберг шынгыш шүгүчүлө. «Консервативтерин колониялыг чок кылбас болуусуна колониялыг улустары ош боттары кылдырлар—деп ол онзалан демделгөн.

Теп Европанын айтырыгынын, ияныгы герман айтырыгы чүгүлө турган, ол айтырыгылар «Ол өсөс ангай чазак» белек демеделчө чүгүлө хуралче «идеялдык чүгүлө болса чок ол районда дүшүктүрүгү чоруктуу кошкардырыг угандыр лейбористтик партиянын удуштуулугун, БКТ-тын чиниге чүгүлөдүн болган полым чазактын (Теп Европага «атом чок зона») тургузар дугайында Рашакийнин планын иячип турары ол—Тайлыбыр коор.) кылдыр үндөргөн санааларын көргөн болса, чечекселенишканын дүжүрүнүн орунга турар турган ияи» деп Драйберг меделгөн.

Кыдат Улус Республикасыга уду Боттышкан Штаттарын агрессия чыгарып үндөгилеринин түнөлдөрү Тайвань өөлүгүн районда тургустунган байдалы Драйберг онзалан чүгүлөдөн.

Лейдн чүгүлө хөй-хөй резолюциялар хун айтырымында кийригине дээр конференциянын органи...

леттик комитетин хун айтырыгынын чүгүлөдүн турда чамыс төзөлөр шынгыш шүгүчүлөдөн. Иячазак санал бергенерин чөгүтү чүгүлөдүн чөгүштүр хун чурумуну айтырыгынын хөй күрүндү шийтири-биле башлаан.

Оң соонда лейбористтик партиянын баштапкы Гейтскекке өсө берген. «Иракка Чөн чүкте онза аймылдык байла» дугайы кедегей дүжүрүнүн иядегалган партиянын күсүккомуну канчегин онза резолюцияны ол дөткөн чүгүлөдөн. Кыдат националисттик (чанкайлыччаларын.—Тайлыбыр коор.) шериглерин Кыдаттын эрик кызынын ортудуктарынын үндөргөн аргамы-биле чүгүлөдүн тайбыч шийтирлөөр соорула-биле амыл чазак күженишканын сазы; Кыдат Улус Республикасы КНО-да болууну ошуну эзелен алган турарын санааларын; Тайваньны тур уде КНО-нун өргөткөн дамытын бөөр чүгүлөдүн шийтирлөөр нөгезин деп резолюция нөгөн турар.

Диктатор Чан Кай-шинин чурумун камгалар дайынчы Англия канча-да дөткөн деп бүтү тодалы-биле меделгөн учурагү бис деп Гейтскек меделгөн. Кыдат хамаалы дайынчы дөткөн байлы болууларында Англия удурамын учурагү. Америк чазактын Тайвань өөлүгүн районда политиканын, а ол иякшан ону дөткөн турар ангай чазактын политиканын Гейтскек шүгүчүлөдөн.

Туогустунган байдалдан үнерин карачыгыс аргамы-биле эрик кызынын ортудуктарынын Чан Кай-шинин шериглерин үндөрү болур деп ол чүгүлөдөн. Кыдаттын курал керенич дөткөнчө Чан Кай-шинин шүгүчүлө киренич аргамы дүргөн-өсө сый саналан тууду, улам-ча өк болур. Ангай чазак бо айтырыг тазы-беле американдарга иякшанынын кылыр болган оң соонда олзу тайбыч таарыштырарынча ияг берги дөт кемчелерин алдыр учурагү. 600 миллион кийр чуртталгы чонуг Кыдат амылга чедир КНО-да төзөлгөнчө дугайы Гейтскек килеңгич сөткилдин иятередирге төзөлөр амыл часпан болур. КНР-нун чазак күлөсү күрү турган хирезиде-ле, ону КНО-га канчегин шийтирлөөр турар ангай чазактын ияи арыкынг политиканын ол шүгүчүлөдөн демделгөн.

Кыдат Улус Республикасыга уду Боттышкан Штаттарын агрессия чыгарып үндөгилеринин түнөлдөрү Тайвань өөлүгүн районда тургустунган байдалы Драйберг онзалан чүгүлөдөн.

Лейдн чүгүлө хөй-хөй резолюциялар хун айтырымында кийригине дээр конференциянын органи...

Лейбористтик партиянын күсүккомунун меделгени

ЛОНДОН. (СЭТА). Лейбористтик партиянын национал күсүккомунун хуралы болган, ол доозулган социализминга чазак чыгарып, Иракка Чөн чүкте байдалын шынгышында сатыштыралы мыда иядегалган турар болган ол чүгүлөдүн тай...

быч аргалар-биле шийтирлөөрүн кийригине кийрип турар. Улустар аразынын дүшүктүрүгү байдалын кошкарды соорула-биле чазактар башташырынын чөгүлө хуралын өң дүргөн чылдырынын лейбористтик партиянын күсүккому база дагы нөгөн турар.

ийтиг иякшанынын кылып турарында болушун турар деп ол чүгүлөдөн.

Барыш Ирианта болуучу колониалдык тергилдери хөдөр артырар үчөн турар Голландиянын политиканын дөткөнчө бо районда тайбынын болган аймыл чок чоруктуу басырылган турар деп Састромиджойо меделгөн. Барыш Ирианта болуучу шериг күштерин күштелдир тазы-беле кемчелерин голланд чазак мырнай чөөкчө чал ал чоруткан, мынчанган чөр бөмбүрөөнүн бо кезеңде иядында-ла дүшүктүрүгү байдалы күштелдирген.

Эртени хуралга үш латин-америк чурттарын — Венесуэланын, Боливианын болган Эквадорнун төзөлөр база санал бергенер. Олар экономика тазы-беле кошкы хажыдалыг чурттарга дуза көргүндөгүн болган экономика кыды амылжыгынын айтырыгынын кол кичөөнгейи угандырган. Кошкы хажыдалыг чурттарга КНО-нун дузасы хамыктыг мурунда кол соорула-биле ол чурттарын индустриализацияга бараан болур учурагү деп Венесуэланын даштын керектер министри онзалан демделгөн. «Чамды чурттарын» чорулап турары сатылашканын кылыгарынын политиканын Венесуэланын болган Эквадорнун төзөлөр кончүгү оварычалыг домктар-биле буруу шыпкан. Маңа олар Боттышкан Штаттарын чөмөлө чүгүлөдүн мырнай төдөргү болган. Политиктик болган экономиктик хамдарышпас чорук дээр демексешип турар улустарга күрөөн сөткилдин болган дөткөнчө Эквадорнун төзөлөр база-ла ияни домктарга иятередир чүгүлөдөн.

Удавас үнер кинолар

Чооку үчө Тиванын кино керекчелери совет болган даштын кинематографиянын үндөргөн чаз-чаз киноларын көргөн. Кинематографиянын прокаттын тазымы область конторасы «Ленфильм» кино студиясынын бүдүргү үндөргөн «Мээ эргим кийим» деп, улам-чөчөн өңүгү кинонун хөдөр иячыл турар. Бистаң үчө кижизин Владимир Устименков солун, төзөлөр амылжымын кинода көргүзүп турар.

Владимир Белев амылжымын дөткөнчө, өсө кижилерин күрөк-биле амылжымын болса. Ол болса, хөй-хөй күш база шыдамкы чорук негеттисер, кижиге өң-өң чүгүлө амылжы бирөөн—өңинин гускай эртекин шийин амыл. Дайынчы чылдарында фронтта ол кезеңде өң аймылдык черлерге, а тайбыч хундерге өң берге чөргө бергилеан турар. Таварышкан бергенер болган чидиргелери өң кижизин база тургусту чөрүгүн өң чин-даа чайгылдырбас болган кошкардырыг.

Бо кинода көргүчүлөр боттарынын ияк артистери А. Баташов, И. Макарованы, Б. Чарковту, И. Пересовти база катар көргөн.

Ленинчи комсомолдун 40 чыл онзагы тураспалаттын «Латисцанын чалбышы» деп чаз кинонун Украинанын кинематографиянын коллектив кылган. Бо кино болса, Ада чурттуг Улуг дайынчынын кыдыр дошкун чылдарында амылжымын дугайы болган совет кижилерин өргөдүн база тургусту чөрүкү беле көргүчүлөрин таныштырган.

Амылжымын болган студенттеринин VI Бүгү дөткөн фестивалын утундурбас хундеринин дугайы «Номотдан матрос» деп кинодан көр бис.

Москванын А. М. Горький аттыг кино студиясы Александр Фадеевтин «Чыла шынчымын» деп бүгүлөгө биддингир романынча үндөдөн, «Бистин адаларымын амыл чорон уде» деп кинода совет кино көргүчүлөринин биддингир, сурагалы артистер Г. Ильяев, И. Крочков болган өң-да өсөлөр ойнал турар.

«Мени чүрөө» деп, армян кинофильм болса, ургалар кижизилдигинин аразынын база оруктарын дугайында көргүчүлөрин шийин болдырар. Ияда ургаларын өөлү келген, болу тогулар чоруктуу база ала-нелерин мурунга күлөдөгөн утунтар байдалы болдулбас дугайын көргүзүп турар. Бо кинода бир өң-бүлөгө болган иякыг чөрүгү көргүсөн.

Кийин төзөлгөн чөрүн өң

даштын шынчы база өдлөп турар айлап-дужалы өсөс, а оң ал-чөккүлө, шийин чөрү болган б-дүн биче сөткилдин толдурталар. Фрузенчик амыл кино студиясынын үндөргөн «Мээ чазымы» деп кино оң дугайы чүгүлөдөн турар.

Берге болжак, белек чазгал ху-рөөгө—өңчө атты чедип алганын дугайы Таджикистан кино төзүгү «Беди албан хулазга» деп кинода көргүсөн.

Казанын Россияга мөчүлөгө кийинчөгөсө адым түргөткөн кижизин Советтер чурттууга чаз амылжымын иядегалыг тургустукуту болу бөрүн Ташкенттин кино студиясынын үндөргөн «Жайрамын оруу» деп, чаз улам-чөчөн кинодан көр бис.

Час совет кинолар-биле чөргөшөр чөоку хундерге даштын кинематографиянын кылыгынын кинолар база бар.

«Анык кыс Сим Ченкин дугайында тоому» деп, көрөк ошөвөн «Кранчылканын кино кылдыр үндүргөн.

«Салдам Чайналар өлүп тур» деп, португал кино совет көргүчүлөргө биддингир болгай. Иячазак өң удавас Мэри Марайстын «Ал-векат—камылжы» деп, комедианынча үндөдөн кылган «Бистин огулус адвокат» дээр португал кино үчө өгөлөс. Бо кино болса, өң чазгал чүдөлөрүн канба, а сөткилдик өсөс багай чоруктарын сойлаш иятередир турар.

Дарылаштыр удур хостага иякшанын, күчүлүг кыды ууветин дөткөнчө хөй-хөй бөлүшкүндөрүн бирөөнүн дугайы «Оларын Сун Цан-ши башкарып чорон» деп, Кыдат кинодан таныш көр бис.

Иорданиян өң-бүлөгөн болган марын болушкундарын дугайы Болгариянын улам-чөчөн фильмдер үндөр чөдө биддингир «Геранин өң-бүлөгөн» деп кино тоому чүгүлөдөн.

Бүдүгү шынчыны иякшылга чөргүштүр кийригилдик иякшылде амыл хараан иякшылды өң-бүлөгөн чуртуу турар. Ол дугайы «Нара хөптүг уруг» дээр Греция кино көргүзүп турар.

Герман Демократтык Республикадан «Дукино ис» деп, чаз кинонун хөдөр иячыл турар. Бо фильм болса, кинематографиянын учурадыг чөтөгаларынча хамдарышкан.

М. МАМОНОВ, кино-фильмдерин прокаттын тазы-беле область конторасынын өргөлөгөн.

Совет армиянын командиры—чемпион болган

ЛЕЙПСИГ. (СЭТА). Найралдык армияларын I чыгыш спартактадынынга бирги дээр дээр спорт маргалдарында өңчө түнөлдөрүн чедип алган командаларга шийналдыр тилешири, а ол иякшан маргалдамын байырыг хамыкшынны Лейпцигтин спорт стадионуна сентябр 28-те болган. Стадионун шөлүгүн чыскалган 12 армияларын спортчуларында ГДР-нун национал камгал министр генерал-полковник В. Штоф изиг байыр чедирген.

Совет Армиянын спортчуларынын 86 сан алган командалык спартактадыга бирги чери эзелен алган. Спартактадыны шийин кубогун—«Найралдык шаналын», а ол иякшан ГДР-нин президентин Вильгельм Пиктин тургусанын хундугу кубокту аяк тывыскан.

Спартактадынын маргалдарынын кол хөдөрине өңчө түнөлдөрүн көргүсөн болган 56 санлы алган ГДР-нун улустун национал армиянын спортчуларында ГДР-нин Улус палатасынын президиумунун даргазы И. Дикманнын тургусанын кубогун тывыскан.

Чехословакиянын улустун армиясынын 50 санлы ал, үшкү чери эзелен командалы ГДР-нин Министрлер Чөвүлөдүн чамыда курунине куш-культура болган спорт комитетинин тургусанын кубогун алган.

Лейпцигтин стадионунга чыгалан чүс мул амыл чуртталкылар тилекилерге байыр чедирип, диддингир амыл часпан турганар.

Редатор К. С. ШОЙГУ.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын XIII сессиясы

кынызы Азия улустарын аймактын шийин, чүгө дээрге Тайваньны бөү-чүрүмү даштын камгалдыг адында турар. Тайваньнын эрге-чаргылары өсөс, харин Кыдат Улус Республикасынын чазак-чөгү-на харин ол Иншынмында болган Мапудо ортудукторга хамдарыштыр онза ияи—национал принциптерге дүштүр төдөдүн турар деп демделгөн. КНР-нун чазактын политиктик идеологиямында каттышпас-да болуусуна, болууну төрөөн чуртун каттыштырарычө кыдат улустун дүрүм өзүгөрү чүчүлөгүнө каттышын турар бис деп Састромиджойо үргүчүлө чүгүлөдөн.

Амыл амылдык байдал Кыдатта национал революция болганынын түнөлдүн чамыс күрөкчелерин башы хөң чөгүгү түнөлдү болуп турар. Час Кыдаттын идеологиянын оларга таарышпас-биле ол байдым ол национал революцияны дүрүм чоктадырбай турар. Иншынмында болган Мапудо ортудуктар Кыдат Улус Республикасынын чазакта — аймыл чок чоруктуу болган национал девисээр-ини бүдүн турар чоруктуу айтырымы болуп турар. Болуун хундөдөн көр чангыс-да чазак Кыдаттын порттарын кезечө чок бүүзөөлөр чоруктуу база эрик кызынын ортудуктарын дайынчык чөгүлөдүн болган хамдарышканын белектеринин чөри болдулар дээр Кыдаттын судюлар чоругалын моондактар чоруктуу болдурун бөлбөс.

КНР-нун КНО-га төзөлгөнчө дугайында айтырыгынын тазы-беле бол Ассамблея болган башлаашкы Венесуэла болуу турар чүгүлөдүн шийтирлөөр чедирин...

Кининг болууну басыраткы болган бир өсөс Кыдаттын КНО-да өөлүгүн оң дүрүм өзүгөрү чазактын төзөлгөнчө амыл эзелен турган кыды байдал мырнай өсө болуу ияк деп Индонезиянын төзөлөр онзалан демделгөн.

Шериг блоктарында чайларынын болган болуучу хамдарышпас нейтралдык политиканын чорударын аргамы-биле улустар аразынын дүшүктүрүгү чорун кошкардырыг боттуг ияг бөөр деп биче күрөкчелерге Ириандиянын төзөлөрүн кылгынын Састромиджойо ияи-биле дөткөн.

Чечекселенишканын өндөр бүдүрүн ияныгы кошкы хөжүлдөдү чурттарга өөлүгү сатыларын чедирин турар, чүгө дээр оларын индустриализацияга эргөкчө чүгүлө өсөс куралдарын иячирин ол турар деп Индонезиянын төзөлгөнчө онзалан демделгөн. Оң түнөлдө иякшылган болган сайырантай өсөс, хөргөлалк болган хөргөл чок чурттарын аразында үзүктөнишин улам-на угалды турар деп ол чүгүлөдөн. Иячазак ССРЗ-нун, АКШ-тын, Англиянын болган Франциянын шериг бөдөттөрүнүн 10—15 хуну кылдыр болган иякшылдыр чоруктуу база эрик кызынын ортудуктарын дайынчык чөгүлөдүн чамыкшын кошкы хөжүлдөдү чурттарга дуза көргүндөгүн амылжыг дугайында Совет Эвилелинин кирген саналын ол өөрүп чедирин кийинин салгыс-сетили-биле дөткөн.

Чиг-өттүг дөткөнчө рыногуды эртектен үлүг чайгышкынынын хөй күчүгүн, ак-коруучу-лун болган чиг-өттүг өсө-да хөдөрлерин дашкаар үндүрүп турар

Индонезиянын экономикага байдалына багай сатыларын чедирин турар деп Индонезиянын төзөлөр демделгөн.

Чиг-өттүг чамыс хөдөрлерине дөткөнчө рыногуды эртектен күчүлөдүн чорударынын амыл үчө капиталыстык эзелө хөй чурттарын кестип турар амыл бүдүрүшкүн кризисинин түнөлдүн болуу турар кылдыр Индонезиянын төзөлөр тодаргайлап көргүсөн.

Индонезияга чөөкчө чаз болган политиктик болушкундарын барыны тазымы чурттарга хажымы көргүзүп турганын Састромиджойо кичөөнгейи угандырган. Ол болушкундарын амыл утканы болса, өсө чурттарын дөткөнчө биле колониялыг артыкчыларын өң-биле хөдөр артырар дээр Индонезиянын реалыг бөдүктөрүнүн ордолжышышынын болуу турар деп ол чүгүлөдөн. Индонезиянын чарыбас көрө—Барыш Ирианта болуучу колониялдык тергилдери дүрүм чөкө хөдөр артырар дээр Голландиянын ордолжышышынын үргүчүлөдүн турарын моон-биле холбаштыр ол чүгүлөдөн. Кол Ассамблеянын амыл сессиясынын хун чүрүгүнө бо айтырыгын кийригине Индонезия нөгезин-да болса, амылга чедир шийтирлөөрүн оң айтырыгы дөткөнчө хөй-ийтинин кийригине мотог чок угандырар алар деп индонези төлө меделгөн. Барыш Ирианта айтырыгынын амыл кичөөнгейин эргөкчө чүгүлө Голландия бо индонези девисээр хөдөр хамдарыштыр болуучу колониялдык политиканын үргүчүлөдүн, моондагыларын, хоралаашкыларын болган Индонезияга эконо-

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДА

Жылдардын легендасы

ДЕП КИНО ҮНҮП ТУРАТ.